

บทที่ 2

แนวความคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เชื่อมโยงกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีภรรยาบ่อยของผู้ชาย โดยแบ่งออกเป็น (1)แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (2)แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มปฐมภูมิ (3)แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว (4)แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส (5)ทฤษฎีความใกล้ชิด (6)แนวคิดเกี่ยวกับผู้ชายมีภรรยาบ่อยและความเป็นมาเกี่ยวกับการมีภรรยาบ่อยของชายไทย และ(7)ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม (Socialization)

ความหมายของการขัดเกลาทางสังคม

จากพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2532 ได้ให้ความหมายของกระบวนการขัดเกลาทางสังคมไว้ว่า เป็นกระบวนการทางสังคมกับจิตวิทยา ซึ่งมีผลทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพตามแนวทางที่สังคมต้องการ เด็กที่เกิดมาจะต้องได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนโดยแท้จริง สามารถอยู่ร่วมและมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มตั้งแต่บุคคลถือกำเนิดมาในโลก ตัวแทนสำคัญของสังคมที่ทำหน้าที่ในเรื่องนี้ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน โรงเรียน มหาวิทยาลัย ศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนต่างๆ โดยทางตัวแทนเหล่านี้ บุคคลจะได้รับทราบคุณธรรม คุณค่า และอุดมคติที่สังคมยึดมั่น จะได้เรียนรู้บรรทัดฐานและขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ใช้อยู่ในสังคม จิตใจของบุคคลจะได้รับการขัดเกลาให้ยึดมั่นในหลักศีลธรรมของสังคม และพร้อมที่จะใช้ชีวิตในแนวทางที่สังคมต้องการ การขัดเกลาทางสังคมเกิดขึ้นทั้งโดยจงใจและไม่จงใจ โดยจงใจเช่นการ อบรมสั่งสอนโดยพ่อแม่และครูอาจารย์ โดยไม่จงใจเช่น การเรียนรู้ หรือเอาอย่างการกระทำของเพื่อนฝูง หรือตัวละครในนวนิยายที่แพร่ทางสื่อมวลชน (ราชบัณฑิตยสถาน , 2532 : 370 -371)

สุภัตรา สุภาพ (2542 : 45-48) ได้อธิบายถึงการขัดเกลาทางสังคมว่าเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ ได้เรียนรู้ถึงคุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนของกลุ่มหนึ่งๆ กำหนด หรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันและให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพ

ของตน การขัดเกลาทางสังคมจึงมีกระบวนการที่ค่อนข้างซับซ้อน และสิ่งที่เรารู้จักนี้ อาจจะแสดงออกในรูปของสัญลักษณ์ โดยบุคคลจะต้องผูกพันกับโครงสร้างของสังคมที่มีอยู่ ความผูกพันนี้แสดงออกมาในรูปที่บุคคลจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ และบทบาทในเรื่องต่างๆ เช่น การงาน การศึกษา การศาสนา การนันทนาการ การมีครอบครัว เป็นต้น

กฤษณา บูรณะพงศ์ (2540 : 23) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคมหมายถึง กระบวนการเรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ค่านิยม ความเชื่อ ของสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

งามพิศ สัตย์สงวน (2538 : 70) กล่าวถึงกระบวนการขัดเกลาทางสังคมว่า เป็นผลของการกระทำที่ซับซ้อนระหว่างศักยภาพที่จะเรียนรู้ของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมกับคนอื่น ๆ และปรับตัวเข้ากับกฎข้อบังคับ และระบบวัฒนธรรมที่เฉพาะ

ณรงค์ เล็งประชา (2537) (อ้างใน กฤษณา บูรณะพงศ์ , 2540 : 22) อธิบายถึงการขัดเกลาทางสังคมว่า เป็นกระบวนการปลูกฝังบรรทัดฐานของกลุ่มให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เขาสามารถอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี

ศิริรัตน์ ดำรงค์เดชากุล (2531 : 16) กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน บรรทัดฐานของสังคม

Victor Gecas (1981) (อ้างใน สุจิตรา สง่าเนตร : 2529) ได้ให้ความหมายของการขัดเกลาทางสังคมไว้ว่า เป็นการปรับปรุงตัว และการที่บุคคลทำตัวให้สอดคล้องกับความคาดหวังในบทบาทความมุ่งหวังของคนอื่น และบรรทัดฐาน ค่านิยมของสังคม

Turner (1968) (อ้างใน สุจิตรา สง่าเนตร : 2529) ได้กล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคมว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องระลึกไว้ว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคมคือ วิธีการของการเรียนรู้ความหมายของบทบาทที่เป็นมาตรฐานทางวัฒนธรรม และเป็นวิธีการทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับบทบาทต่างๆ

สุภาพร นาคบัลลังก์ (2528 : 81) ได้กล่าวถึงการขัดเกลาทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้สมาชิกในสังคม ได้รับรู้ความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐานของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ นอกจากนั้นการขัดเกลาทางสังคมยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคลอีกด้วย โดยที่การเรียนรู้วัฒนธรรมมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลิกภาพ และทำให้บุคคลได้มาซึ่ง "ตน" (self) หรือความรู้สึกเป็นตัวตนของแต่ละบุคคล ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคม จึงเป็นกระบวนการที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย

สรุปการขัดเกลาทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บุคคล ได้เรียนรู้ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน ตลอดจนแบบแผนพฤติกรรมของสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ โดยผ่านกลุ่มสถาบันต่างๆ ทางสังคม อาทิ ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ศาสนา โรงเรียน และสื่อมวลชน

ความมุ่งหมายของการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคมมีความมุ่งหมายหลัก 4 ประการ (Broom and Selznick , 1968 : 86-87) อันได้แก่

1.การปลูกฝังระเบียบวินัย (Disciplines) โดยระเบียบวินัยถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการดำเนินกิจกรรมในสังคม และการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม การปลูกฝังระเบียบวินัยจะทำให้บุคคลมีแบบแผนของความประพฤติตามที่กลุ่มกำหนด แม้ว่าสิ่งนั้น จะเป็นสิ่งที่ยากหรือฝืนใจก็ตาม ระเบียบวินัยเป็นสิ่งที่บุคคลได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยต้นของชีวิตในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.การปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration) เนื่องจากระเบียบวินัยนั้นมักเป็นสิ่งที่ยากหรือฝืนใจ ดังนั้นความมุ่งหวังจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้ระเบียบวินัยมีคุณค่า และง่ายต่อการปฏิบัติเพื่อจะได้สิ่งที่ต้องการ

3.การกำหนดบทบาทในสังคม (Social Role) อันรวมถึงทัศนคติที่เข้ากับบทบาทนั้นๆ โดยบุคคลจะดำเนินชีวิตในสังคมได้ด้วยดี ถ้าบุคคลรู้จักบทบาทของตน และสามารถแสดงบทบาทของตนได้อย่างเหมาะสมในการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นตามกาลเทศะและโอกาสต่างๆ กัน

4.สอนให้เกิดทักษะหรือความชำนาญ (Skills) ที่จะใช้ร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นในสังคม โดยหากเป็นสังคมที่มีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ นั้น ก็จะมีการถ่ายทอดการปฏิบัติตามประเพณี โดยการ

เรียนรู้จากการเลียนแบบการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน แต่หากเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า ก็จะมีการเรียนรู้ทักษะหรือความชำนาญจากเพื่อนร่วมสังคม

กระบวนการขัดเกลาทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2542: 49-50) ได้กล่าวถึง กระบวนการขัดเกลาทางสังคมไว้ ดังนี้

1. การตอบสนองของความต้องการในระยะเริ่มแรก (response) เป็นกระบวนการที่บุคคลจะแสดงความต้องการออกมา และคนอื่นๆ ในสังคมที่ทำหน้าที่นี้จะสนองตอบความต้องการนั้น เป็นการตอบสนองตามระเบียบแบบแผนที่สังคมนั้นๆ กำหนดไว้ เป็นการตอบสนองในรูปของการให้เรียนรู้ระเบียบที่สังคมนิยมปฏิบัติ และแม้แต่การไม่ตอบสนองก็เป็นการขัดเกลาทางสังคมเช่นกัน

2. การรู้จักปรับความต้องการ และความสามารถของตนให้เข้ากับกฎเกณฑ์ของสังคม (adaptation) เราต้องยอมรับว่า มนุษย์แต่ละคนมีความสามารถในการรู้ระเบียบกฎเกณฑ์ที่ไม่เท่ากัน บางคนรับได้ง่ายบางคนรับได้ยาก จะต้องรู้จักดัดแปลงการอบรมต่างๆ ให้สอดคล้องหรือเข้ากับความสามารถของแต่ละคน

3. การยึดถือสิ่งที่คล้ายกับตนเอง (identification)

3.1 ความต้องการที่จะทำตัวให้เหมือนกับบุคคลที่ตนต้องการยึดถือเป็นแบบฉบับ

3.2 ความรู้สึกร่วมกับบุคคล หรือ กลุ่มที่ถือว่าเป็นพวกเดียวกันกับตน เช่น ความรักระหว่างสามีภรรยา ใครว่าสามีหรือภรรยา อีกฝ่ายหนึ่งจะโกรธแทน เป็นต้น

3.3 ความรู้สึกยึดมั่นหลักการ หรืออุดมคติบางอย่างอย่างแน่นแฟ้น

จากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม จะเห็นได้ว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่นในชีวิตของมนุษย์ในระยะเวลาานพอสมควร จะทำให้บุคคลนั้น รู้จักเลือกแบบหรือยึดถือแบบฉบับที่ตนคิดว่ามีส่วนคล้ายกับตน ความรู้สึกเช่นนี้ จะเป็นแนวทางให้บุคคลนั้นรู้จักทำในสิ่งที่สังคมต้องการ แต่ความสำคัญในการขัดเกลานี้ ขึ้นอยู่ที่ว่าระเบียบกฎเกณฑ์นั้นๆ สอดคล้องหรือเข้ากับความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ ความสามารถของเขาได้เพียงใด (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 49-50)

ตัวแทนของการขัดเกลาทางสังคม

ตัวแทนทางสังคม (Social Agent) ซึ่งทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม มี 6 กลุ่ม อันได้แก่

1.ครอบครัว (Family) ทุกๆ สังคมจะต้องมีสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นแหล่งหนึ่งที่มีกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยการอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้จักค่านิยมทางวัฒนธรรม เพราะกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่สมาชิกใหม่จะได้ทำการติดตอสื่อสารด้วย ก็คือ ครอบครัว ดังนั้นครอบครัวจึงถือได้ว่า มีความสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เป็นแม่ จะมีอิทธิพลต่อเด็กมากเพราะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ผู้เป็นพ่อก็มีความสำคัญในการสอนบทบาทของเพศชายให้ลูกชาย และแม่แต่ที่ก็ส่วนช่วยให้น้องมีความคิดและปฏิบัติตนตามสมาชิกส่วนใหญ่ของสังคม (สุภาพร นาคบัลลังก์, 2528 : 83)

2.กลุ่มเพื่อน (Peer group) การดูแลอบรมจากเพื่อนที่มีอายุเท่าๆ กันหรือมากกว่า ในวัยเด็กเป็นกลุ่มเพื่อนฝูง พอถึงวัยทำงานจะคบกับเพื่อนที่มีสถานภาพสังคมเท่าเทียมกัน ซึ่งกลุ่มเพื่อนมีความสำคัญมากเพราะบุคคลจะยึดเพื่อนเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยอมรับ (กฤษณา นุระณะพงศ์, 2540 : 28)

3.โรงเรียน (School) เป็นแหล่งของการขัดเกลาทางสังคมอย่างเป็นทางการ โดยมีหน้าที่หลัก 2 ประการ ประการแรก คือ ฝึก หัด อบรมสั่งสอนให้เด็กรู้จักและชำนาญในอาชีพ อีกประการคือ ให้ความรู้เด็กเกี่ยวกับค่านิยมของสังคม เช่น สอนให้เป็นคนสุภาพ รักและซื่อสัตย์ต่อชาติบ้านเมือง เป็นต้น (สุภาพร นาคบัลลังก์, 2528 : 84)

4.ตัวแทนทางศาสนา ได้แก่ วัด พระ นักบวช ผู้สอนศาสนา และผู้เผยแพร่ธรรมของศาสนา ซึ่งบุคคลเหล่านี้ จะช่วยขัดเกลาในแง่ของหลักเกณฑ์เกี่ยวกับศีลธรรม จริยธรรม และความประพฤติที่ถูกที่ควร ตลอดจนหลักปรัชญาในการดำเนินชีวิต (ศิริรัตน์ ดำรงค์เดชากุล, 2531 : 19)

5.กลุ่มอาชีพ เมื่อบุคคลได้รับการอบรมจากกลุ่มอื่นๆ ที่กล่าวมาจนถึงระดับที่ต้องประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว ก็ควรต้องยอมรับระเบียบวิธีปฏิบัติของอาชีพนั้นๆ ซึ่งแต่ละอาชีพก็จะมีคุณค่า และวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป (กฤษณา นุระณะพงศ์, 2540 : 28)

6. สื่อมวลชน (The Mass Media) อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะเป็นสื่อทำให้เกิด ค่านิยม ความเชื่อ ทักษะคติ และได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรมต่างๆ แล้วนำมาประพฤติปฏิบัติในสังคม (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 61)

วิธีการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม อาจะออกมาในรูปของการขัดเกลาโดยตรงและการขัดเกลาโดยอ้อม (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 50-51)

1. การขัดเกลาโดยตรง เป็นการขัดเกลาที่ต้องการให้บุคคลปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนที่กลุ่มสังคมนั้นกำหนดไว้ เป็นการบอกคำสั่งใดควรหรือไม่ควรกระทำ อะไรผิด อะไรถูก ฯลฯ ซึ่งนับว่ามีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพเป็นการชี้ทางและแนะแนวทางในการปฏิบัติต่อบุคคลอย่างจริงจังและเจตนา เพื่อให้บุคคลสามารถวางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่งๆ โดยการขัดเกลาโดยตรงจะพบเห็นเสมอในหมู่ครอบครัว โรงเรียน วัด เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ถ้าเป็นครอบครัวก็จะอบรมลูกในรูปของการบอกเล่า สั่งสอน ชมเชย หรือดุว่า

2. การขัดเกลาโดยอ้อม เป็นการอบรมที่ไม่ได้บอกกันโดยตรง บุคคลได้รับประสบการณ์หรือประโยชน์จากการสังเกต หรือเรียนรู้จากการกระทำของผู้อื่น เช่น อยู่ในกลุ่มเพื่อน บุคคลก็จะเลียนแบบการกระทำของเพื่อน

ซึ่งถือได้ว่ากลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ ครอบครัว และกลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากที่สุดในการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อมให้แก่บุคคล เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมมากที่สุด ดังนั้นโอกาสที่แต่ละบุคคลจะเลียนแบบพฤติกรรมของกลุ่มปฐมภูมิจึงมีสูง ด้วยเหตุนี้การศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการที่ผู้ชายมีภรรยาบ่อย จึงมุ่งศึกษาถึงการขัดเกลาทางสังคมโดยผ่านกลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ครอบครัวและกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม อันจะทำให้เกิดความเข้าใจ ถึงผลจากการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม อันอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายมีภรรยาบ่อย

ทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม

มีนักคิดหลายท่านที่อธิบายเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม โดยแต่ละท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคมไว้ดังนี้

Charles Horton Cooley (1854-1929) (อ้างใน ภูทงศ์ ฤกษ์กุลบุตร , 2528 : 126) เกี่ยวกับกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยอาศัยหลัก Looking - Glass Self กล่าวคือ Cooley มีความเห็นว่า ตัวตน (self) ของแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ บุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆ ในสังคม ทำให้เขารู้ว่าเขาเป็นใคร มีบทบาท ตลอดจนจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวอย่างไรเปรียบได้กับการที่บุคคลมองกระจก ทำให้เขารู้ว่าเขามีลักษณะเป็นอย่างไร และจะต้องปรับปรุงตัวอย่างไร หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการมองตัวเองโดยใช้สายตาผู้อื่น เหมือนตัวเองมองตัวเองจากกระจกเงา แต่ละบุคคลจะสามารถตัดสินใจว่าตัวเองเป็นอย่างไร แค่นั้น โดยเอาความคิดของผู้อื่นที่มองตนมาเป็นเกณฑ์สำคัญ และนอกจากนั้น Cooley ยังมีความเห็นว่า การเกิดตัวตนในลักษณะตัวตนที่เป็นกระจกสองตนนี้ โดยมากแล้ว หน่วยที่สำคัญหรือเปรียบเสมือนกระจกให้กับบุคคลก็คือ สมาชิกในกลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ ครอบครัว และเพื่อนสนิท

George Herbert Mead (1863-1931) (อ้างใน สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 54-55) ทฤษฎีของ Mead ได้พัฒนาแนวความคิดมาจากทฤษฎีของ Cooley โดย Mead ได้เน้นที่ผลของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ก่อให้เกิดความเป็นตัวตนขึ้นมา ซึ่ง Mead ได้แบ่งตัวตนออกเป็น 2 ส่วนคือ I และ Me

I คือส่วนที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของตนเอง เป็นส่วนที่บุคคลแสดงออก ไม่ใช่ความต้องการของสังคม Me คือส่วนที่รับเอาทัศนคติ ความคิดอ่าน กฎเกณฑ์ ระเบียบประเพณี ที่มีอยู่มาเป็นของตน โดยไม่คัดค้าน เป็นการยอมรับความต้องการของสังคม สำหรับทฤษฎีของ Mead นั้นสรุปได้ดังนี้

1. มนุษย์โดยทั่วไปจะไม่มีความเป็นตัวตน จนกระทั่งสังคมสร้างความเป็นตัวตนให้แก่เด็ก โดยผ่านทางพ่อแม่และกลุ่มเพื่อนฝูง

2.เด็กโดยทั่วไปจะไม่มีคามสำนึกเกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเอง หรือความสำนึกเกี่ยวกับจิตใจของตนเอง จนกว่าจะมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยเริ่มจากพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่จะสอนให้เด็กรู้จักตัวเอง

3.ภาษาเป็นอุปกรณ์สำคัญในการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งนับเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเป็นตัวตนทางสังคม ทฤษฎีของ Mead จึงถือว่าสัญลักษณ์และภาษาเป็นสิ่งสำคัญมากต่อการสร้างสรรคความเป็นตัวตน ซึ่งเปลี่ยนสถานะจากการที่มนุษย์เกิดมาในโลก ให้เป็นสมาชิกของสังคม

4.เมื่อทารกได้เติบโตขึ้นจะเริ่มพัฒนาความสำนึกว่า อะไรถูกอะไรผิดโดยยึด "บุคคลอื่น" เป็นเกณฑ์พื้นฐาน นั่นคือ บุคคลเริ่มเข้าใจว่า สังคมต้องการให้ "เขา" ปฏิบัติอย่างไร และจากผลสะท้อนที่บุคคลอื่นมีต่อตน เด็กจะเริ่มรู้จักว่า ตัวของตัวเองคือใคร และมีเอกลักษณ์ของตัวเอง (self identity) ซึ่งในที่สุดเด็กคนนั้นก็จะถูกขัดเกลาให้เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคม

5.ความเป็นตัวตนทางสังคมไม่ได้หมายความว่า การยอมรับทุกสิ่งทุกอย่าง โดยคำนึงถึง Me ตรงกันข้ามบุคคลมี I ซึ่งเป็นลักษณะความเป็นตัวของตัวเองที่สามารถจะสำนึกได้ด้วยตัวเอง มีส่วนช่วยให้บุคคลมีความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง

6.ผลกระทบจากการขัดเกลาเริ่มตั้งแต่เด็ก ทั้งนี้เพราะบุคลิกลักษณะของแต่ละบุคคลเกิดจากประสบการณ์แต่ในวัยเด็ก จนสามารถรู้จักว่า ตัวเองคือใคร เพราะความเป็นตัวตนนี้ไม่ได้มาแต่เกิด แต่ต้องสร้างโดยผ่านครอบครัวเป็นสำคัญ

Freud (1856-1939) (อ้างใน กฤษณา นурณะพงศ์ , 2540 : 27) ถือว่าปัจจัยทางชีววิทยามีส่วนเกี่ยวข้องกับพัฒนาบุคลิกลักษณะ Freud แบ่งตัวตนออกเป็น 3 อย่างคือ Id , Ego และ Super-ego

Id เป็นตัวตนที่เกิดขึ้นโดยสัญชาตญาณ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น รู้สึกโกรธ ยินดี หิว และความต้องการทางเพศ ฯลฯ ตัวตนแบบนี้เป็นส่วนของบุคลิกลักษณะที่อยู่ในจิตไร้สำนึก Freud เชื่อว่าบุคคลมีจิตใจไร้สำนึก ในจิตไร้สำนึกนี้ ส่วนหนึ่งจะพบ Id หรือความรู้สึกไม่ต่ำที่บุคคลเก็บกดเอาไว้ ตัวตน Id ก็จะถูกกลายเป็นแหล่งพลังซึ่งผลักดันให้บุคคลกระทำการต่างๆ ในบางครั้งโดยบุคคลเหล่านี้ไม่รู้สึกรู้ตัว

Ego หรืออัตตา หรือ ตัวตน ที่เป็นส่วนบุคลิกภาพที่ทำให้บุคคลรู้สึกกับรู้สิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง ตัวตน Ego นี้เป็นศูนย์กลางของชีวิวิทยา โดยเป็นตัวเชื่อมเพื่อให้เกิดความประนีประนอมระหว่างความต้องการทางชีวิวิทยากับความต้องการทางสังคม ตัวตนแบบนี้เป็นตัวตนที่พยายามปฏิบัติภารกิจในแต่ละวัน ให้ดำเนินไปในความเรียบร้อยและถูกต้องตามครรลองแห่งชีวิตที่นิยมกันอยู่ในแต่ละสังคม

Superego เป็นส่วนเกี่ยวกับคุณธรรม ระเบียบ ประเพณี กฎเกณฑ์ กฎข้อบังคับต่างๆ ซึ่งบุคคลรับการขัดเกลาทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นความรู้สึกใฝ่สูงที่จะพิจารณาว่าอะไรถูกอะไรผิด ดีหรือไม่ดี ควรทำหรือไม่ควรทำ เป็นตัวกดความต้องการที่ไม่ดีงามหรือที่สังคมไม่ต้องการตลอดจนเป็นตัวส่งเสริม Ego ให้ทำตามแบบที่สังคมกำหนด หรือยอมรับ Superego จึงเป็นตัวควบคุม Id และ Ego แนวคิดของ Freud ถือว่า Superego เป็นผลผลิตของสังคมทั้งนี้เพราะบรรทัดฐานว่าอะไรผิดอะไรถูกเกิดจากสภาวะของสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group)

จากแนวคิดเกี่ยวกับตัวตนที่เป็นกระจกส่องตน (Looking-Glass Self) ของ Cooley Cooley มีความเห็นว่า การเกิดตัวตนในลักษณะที่ตัวตนที่เป็นกระจกส่องตนนี้ โดยมากแล้ว กลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ ครอบครัว และเพื่อนสนิท เป็นหน่วยที่สำคัญ ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกส่องให้กับบุคคล นอกจากนั้น ในชีวิตของแต่ละบุคคลจะต้องได้พบกับกลุ่มปฐมภูมิทุกๆ คนทั้งนี้เพราะกลุ่มปฐมภูมิเป็นที่มาของความรัก เอาใจใส่ ตลอดจนความห่วงใยและอื่นๆ

ดังนั้นลักษณะของตัวตนที่เป็นกระจกส่องตนและกลุ่มปฐมภูมิ จึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ออก เพราะการที่บุคคลจะเกิดขึ้นมาได้ นั้น สมาชิกในกลุ่มปฐมภูมิจึงมีความสำคัญมาก ในฐานะเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนให้บุคคลเห็นว่าเขาคือใคร จะต้องทำอย่างไรในการอยู่กับผู้อื่นในสังคม (กุทซังค์ กุณชาลบุตร , 2528 : 126-127)

ซึ่งจากงานของ William F. Whyte (อ้างใน ณรงค์ เล็งประชา , 2541:72-73) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิไว้ดังนี้คือ

1. โดยทั่วไปแล้วเป็นกลุ่มขนาดเล็ก และด้วยเหตุที่เป็นกลุ่มขนาดเล็กนี้เอง ทำให้ผู้คนในกลุ่มมีโอกาสติดต่อ ใกล้ชิดสนิทสนม มีความเป็นกันเอง

2. สมาชิกมีความคุ้นเคยกันและติดต่อสัมพันธ์กัน พบปะกันโดยตรง (Face to Face)

3. ความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นลึกซึ้ง และมีลักษณะเป็นส่วนตัว (Personal) ความสัมพันธ์ยากที่จะสิ้นสุด เห็นอกเห็นใจ และเกื้อหนุนกันตลอดไป

4. มีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลาานาน

5. การกระทำต่อกันทางสังคม อาศัยความพึงพอใจเป็นหลัก และความพึงพอใจนี้เอง เป็นหลักของการแก้ปัญหามากกว่าการใช้เหตุผล

ครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่สำคัญที่สุด เป็นหน่วยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่มีความคงทนที่สุด และยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์ใดไม่มีสถาบันครอบครัวปรากฏอยู่ เพราะมนุษย์ทุกคนจะต้องอยู่ในสถาบันนี้ เนื่องจากเป็นสังคมกลุ่มแรกที่เราจะต้องเผชิญตั้งแต่แรกเกิดเติบโตในครอบครัว ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อและสกุลซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพและบทบาทในสังคมที่เรามีส่วนร่วมด้วย ตลอดจนกำหนดสิทธิและหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 65)

ความหมายของครอบครัว

Burgess กับ Locke ได้ให้คำจำกัดความของครอบครัวว่าจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการดังต่อไปนี้ คือ (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 65-66)

1. ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่มาร่วมกันโดยการสมรส หรือความผูกพันทางสายโลหิต หรือการมีบุตรบุญธรรม การสมรสแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา ส่วนความผูกพันทางสายโลหิต คือความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูก รวมทั้งบุตรบุญธรรมด้วย

2. สมาชิกของครอบครัวเหล่านี้จะอยู่รวมกันภายในครัวเรือนเดียวกัน หรือบางครั้งก็แยกกัน ไปอยู่ต่างหาก สมัยโบราณ ครัวเรือนหนึ่งจะมีสมาชิก 3-4-5 ชั่วอายุคน ปัจจุบันครัวเรือน(โดยเฉพาะในประเทศพัฒนา) จะมีขนาดเล็ก ประกอบด้วยสามีภรรยาและลูกหนึ่งหรือสองสามคนขึ้นไปหรือไม่มีเลย

3. ครอบครัวเป็นหน่วยของการติดต่อโต้ตอบระหว่างบุคคล เช่น สามีภรรยา พ่อแม่ ลูก พี่น้อง โดยสังคมแต่ละแห่งจะกำหนดบทบาทของแต่ละครอบครัวไว้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับประเพณีของแต่ละแห่ง ซึ่งหมายความว่า ไม่ใช่เพียงต่างคนต่างกิน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต่างคนต่างมีปฏิริยาเชิงสัมพันธ์ต่อกัน เช่น รักกัน เอาใจใส่กัน สักสอนกัน จิตใจผูกผันกัน เป็นต้น

4. ครอบครัวถ่ายทอดรักษาวัดธรรม สมาชิกจะถ่ายทอดและรับแบบของความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน เช่น ระหว่างสามี ภรรยา และลูก และเมื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมที่นอกเหนือไปจากครอบครัว ก็จะได้แบบของความประพฤติที่สมาชิกปฏิบัติต่อกันและต่อผู้อื่น

ประเภทของครอบครัว

Murdock ได้แบ่งครอบครัวเป็น 3 แบบ (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 66)

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย สามีภรรยาและลูก(อาจเป็นลูกบุญธรรมก็ได้) เป็นครอบครัวที่มีความสำคัญอย่างใกล้ชิดที่สุด ซึ่งจะพบเห็นทั่วไป และมีแนวโน้มจะมีครอบครัวแบบนี้มากขึ้น เนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ เพราะการมีครอบครัวใหญ่เป็นการสิ้นเปลือง โดยเฉพาะสภาพสังคมปัจจุบันที่ค่าครองชีพสูงขึ้น นอกจากนี้ ครอบครัวแบบนี้ยังมีความเป็นอิสระ แต่ก็ห่างเหินจากญาติพี่น้อง อาจจะทำให้เกิดความว้าเหวและขาดความอบอุ่นได้

2. ครอบครัวขยาย (Extended family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) และญาติพี่น้อง (เช่นปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น) อาจจะถูกอยู่ใต้หลังคาเดียวกัน หรือเขตบ้านเดียวกัน โดยอาจจะปลูกอยู่ใกล้เคียงกัน แม้จะสมรสแล้วก็ตาม เช่น อาจเป็นแบบคน 3 ชั่วอายุคน อยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน หรืออยู่ในบริเวณเดียวกันโดยมีพี่น้องที่สมรสแล้วหลายคน คือ ทั้งคู่สมรสและลูก รวมทั้งปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ด้วยกัน ครอบครัวดังกล่าวจึงอาจมีถึง 20 คน และญาติพี่น้องก็มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลลูกหลาน เป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่นแต่ขาด

ความเป็นอิสระเพราะสมาชิกอาวุโสสูงสุด จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว เช่น อาจจะเป็นคุณปู่ คุณตาก็ได้ ทำหน้าที่ควบคุมดูแลความทุกข์สุขของสมาชิกในครัวเรือน เป็นระบบที่ญาติพี่น้องมีความรักใคร่ผูกพันกันมาก ครอบครัวยุคแบบนี้จะพบมากในสังคมเกษตรกรรม เช่น จีน อินเดีย เป็นต้น

3. Polygamous family ประกอบด้วยสามีหนึ่ง ภรรยาหลายคน ครอบครัวยุคนี้จึงเป็นครอบครัวเดี่ยว 2 ครอบครัว หรือมากกว่า ที่มีสามีหรือพ่อร่วมกัน เช่น สังคมจีน อิสลาม นักร์ เป็นต้น

นอกจากนั้นจากงานของสุพัตรา สุภาพ (2542 : 70) ได้กล่าวถึงจำนวนของคู่สมรสแบบ Polygamy อันเป็นแบบคู่สมรสชายหญิงมากกว่า 1 คนขึ้นไป เรียกว่า มากผัวมากเมีย โดยได้แบ่งเป็น

- Polygyny มีชาย 1 คนต่อหญิงหลายคน เรียกว่า มากเมีย ซึ่งในบางประเทศแม้จะมีกฎหมายห้าม แต่ในทางปฏิบัติมีมากมาย เช่น สังคมแอฟริกา ไทย (ถ้ามีฐานะดีหรือมีเหตุผลอื่น ศาสนาอิสลามอนุญาตให้มีภรรยาได้ 4 คน) จีน เป็นต้น
- Polyandry มีหญิง 1 คนต่อชายมากกว่า 1 คน เรียกว่า มากผัว (ซึ่งในประเทศที่เจริญแล้วถือว่าผิดศีลธรรม) อาจจะมีพบได้ในหลายแห่ง หรือในสังคมที่หญิงน้อยแต่มีจำนวนชายมาก

หน้าที่ของครอบครัว

สุพัตรา สุภาพ (2542 : 68-69) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของครอบครัว ดังนี้

1. สร้างสรรค์สมาชิกใหม่ (reproduction) เพื่อให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ เพราะสังคมจะต้องมีสมาชิกใหม่แทนที่สมาชิกเดิมที่ตายไป หน้าที่นี้มีความสำคัญมาก ถ้าไม่มีการสร้างสมาชิกใหม่ สังคมนั้นๆ ก็จะสูญหายไป การมีสมาชิกใหม่ก็ต้องมีให้สมดุลกับทรัพยากรภายในประเทศ คือไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป

2. บำบัดความต้องการทางเพศ (sexual gratification) ซึ่งจะออกมาในรูปของการสมรส เป็นการลดปัญหาทางเพศบางอย่าง เช่น ช่มชู้ การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ เพราะการสมรสคือวิธีการหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ทางเพศให้อยู่ในขอบเขตแต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ความต้องการมีความสัมพันธ์ทางเพศแต่อย่างเดียว จะต้องทำให้มนุษย์มีครอบครัวเสมอไป เพราะมนุษย์มีการระบายออกทางอื่นๆ ได้โดยไม่ต้องมีครอบครัวได้ เพราะการสมรสให้มากกว่าความพอใจในเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ

3. เลี้ยงดูผู้เยาว์ให้เจริญเติบโตขึ้นในสังคม (maintenance of immature children or raising the young) ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญมากต่อระบบการพัฒนาทางร่างกายและจิตใจของเด็ก เป็นสถานที่ที่ส่วนใหญ่เลี้ยงดูเด็กให้เป็นคนที่เจริญเติบโตสมบูรณ์ ไม่ให้เกิดปัญหาสังคม

4. ให้การอบรมสั่งสอนเด็กให้รู้จักระเบียบของสังคม (socialization) ครอบครัวเป็นแหล่งการอบรมเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด เป็นสถาบันที่เตรียมตัวเด็กให้ออกไปเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่ห่างไปจากบ้าน ครอบครัวช่วยอบรมเด็กให้รู้จักกฎเกณฑ์ คุณค่า แบบของความประพฤติ ฯลฯ สอนให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคม วิธีการอบรมก็อาจทำได้โดยตรงและโดยอ้อม โดยตรงก็โดยการสั่งสอน หรือดูดำดูขาว โดยอ้อมก็โดยการทำตัวเป็นแบบอย่าง การอบรมนี้ก็มีอยู่ตลอดเวลา จึงนับได้ว่าเป็นสถาบันที่ให้การอบรมแก่เด็กตั้งแต่เกิดจนตาย

5. กำหนดสถานภาพ (social placement) สถานภาพที่ครอบครัวให้นี้ ทำให้เรารู้ว่าเราเป็นใคร อยู่กับคนกลุ่มไหน เช่น ชื่อสกุลเป็นไทยก็จัดว่าเป็นคนไทย นอกจากนั้นสถานภาพก็เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่เกิด เช่น ลูกคนรวย ลูกคนจนซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิกอยู่

6. ให้ความรักและอบอุ่น (affection) ครอบครัวเป็นแหล่งที่สมาชิกได้รับความรักและอบอุ่นอย่างบริสุทธิ์ใจ เป็นแหล่งให้กำลังใจและปลอบใจเพื่อให้สามารถผ่านอุปสรรคไปได้

ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลอย่างลึกซึ้ง และมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ทัศนคติ และความประพฤติของบุคคลเป็นอย่างยิ่ง

การอบรมของครอบครัวนี้ทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยที่ทางตรงนั้นก็คือการบอกกันตรงๆ ว่าต้องทำตัวอย่างไร เพื่อจะได้วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสม เช่น สอนให้มีวินัย มีสัมมาคารวะ

เคารพผู้ใหญ่ การบอกกันโดยตรงนี้ บางครั้งจะมีการให้รางวัลและการลงโทษ เช่นทำถูกทำดีก็ชมเชย ทำผิดก็มีการลงโทษ

ส่วนการอบรมทางอ้อม เป็นการอบรมแบบไม่เป็นทางการ อาจจะเป็นการเลียนแบบ หรือรับเข้าไปโดยไม่รู้ตัว เช่น พ่อแม่ตลกปรก ลูกก็ตลกปรก พ่อแม่ชอบใช้คำหยาบ ลูกก็ใช้คำหยาบด้วย เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 42)

กลุ่มเพื่อน

คนเรามักถูกอบรมจากเพื่อนที่มีอายุเท่าๆ กัน หรือมากกว่า โดยตอนวัยเด็กก็จะเป็นกลุ่มเพื่อนเล่น พอวัยรุ่นก็เป็นกลุ่มเพื่อนฝูง พอเป็นผู้ใหญ่ก็จะมีเพื่อนที่มีความโน้มเอียงจะสังสรรค์คบค้าสมาคมกับบุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมเท่าเทียมกัน เช่น กลุ่มเพื่อนนักเรียน กลุ่มข้าราชการ กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 60)

Riesman (อ้างใน สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 60) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันที่บุคคลชอบยึดเพื่อนเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เพื่อนยอมรับ และเป็นการแสดงความเป็นพวกเดียวกัน โดยที่กลุ่มเพื่อนมีความสำคัญในการอบรม ดังนี้

1.สอนอำนาจที่ไม่ใช่ของใครโดยเฉพาะ เป็นการเรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ จากการมีส่วนร่วมด้วย เช่น การเล่นฟุตบอล ถ้าฝ่าฝืนก็จะถูกกีดกันไม่ให้เล่นด้วย ใครอยากเล่นก็ต้องทำตามกฎ เป็นต้น

2.ช่วยให้ทดลองกฎเกณฑ์ของผู้ใหญ่ว่าจะเอาจริงแค่ไหน ปกติถ้าเด็กอยู่กับเพื่อนๆ มักจะกล้าทำอะไรที่ขัดแย้งหรือลองดีกับผู้ใหญ่มากกว่าอยู่เพียงคนเดียว และในขณะที่เดียวกันก็อยากจะทดลองดูว่า กลุ่มพอจะตั้งดีขัดแย้งกับผู้ใหญ่ได้แค่ไหน เชื่อถือได้เพียงไร

3.ถ่ายทอดระเบียบวิธีและคุณค่าที่ผู้ใหญ่ต้องการหรือไปในทางตรงกันข้าม ซึ่งส่วนมากจะถ่ายทอดคุณค่าตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ หากกลุ่มสนับสนุนระเบียบและคุณค่านั้น

กลุ่มเพื่อน มีอิทธิพลต่อทัศนคติของแต่ละบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคคลมีแนวโน้มต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มวัยรุ่น ซึ่งจะอยู่รวมกลุ่มกับเพื่อนที่มีรสนิยมใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะในด้านความคิด การแต่งกาย หรือแบบของการแสดงออก เพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม เช่น เพื่อนไว้ผมยาวก็อยากไว้ยาวตามเพื่อน จะได้ไม่รู้สึกเขยหรือผิดแปลกไปจากกลุ่ม การคบเพื่อนที่ดีจึงมีความหมายมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัยรุ่น หากคบเพื่อนไม่ดี อาจจะทำให้เสียคนได้ง่าย เพื่อนจึงอาจจะสอนให้บุคคลได้ทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมต้องการหรือในทางตรงกันข้าม ก็อาจสอนให้ทำอะไรที่ผิดกฎเกณฑ์ของสังคมได้ (สุพัตรา สุภาพ , 2542 : 42)

จากงานศึกษาของ อัจฉนา ลิมปิโพทฺย (2522) เรื่องลักษณะกลุ่มเพื่อนของเด็กและเยาวชนกระทำผิดในสถานฝึกและอบรม โดยศึกษาจากเด็กและเยาวชนที่สถานฝึกอบรมบ้านกรูดฯ ซึ่งเป็นหน่วยงานฝึกอบรมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง ในสังกัดศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง จำนวนทั้งสิ้น 200 คน โดยการสัมภาษณ์ โดยมีแบบสัมภาษณ์ประกอบ พบว่า พ่อแม่ของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว พ่อแม่ไม่ได้อยู่ด้วยกัน และเด็กส่วนมากไม่ได้เรียน หรือทำงาน ในเรื่องของการรวมกลุ่มกับเพื่อนและความผูกพันต่อกลุ่มของเด็กและเยาวชนนั้น จะมีขนาดตั้งแต่ 2-10 คนสนิทกันเนื่องจากอยู่หอเดียวกัน และอยู่ละแวกบ้านเดียวกัน และสำหรับเรื่องการถ่ายทอดเทคนิคและวิธีการกระทำผิด พบว่า เด็กและเยาวชนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การกระทำผิดให้แกกันและกันภายในกลุ่ม โดยการเล่าสู่กันฟัง หรือทำให้ดูเป็นแบบอย่าง เด็กที่อยู่ในสถานฝึกอบรมมานานกว่า 1 ปี และเข้ามาหลายรอบ (75%) มักเป็นผู้เล่าหรือถ่ายทอด ส่วนเด็กที่เพิ่งเข้ามาอยู่ในสถานฝึกอบรมได้ไม่นาน และเข้ามาเป็นรอบแรก (65.8%) มักจะเป็นผู้รับการถ่ายทอด นอกจากนั้นพบว่า มีเด็กประมาณ 49.5% ที่คิดจะเอาวิธีการกระทำผิดที่เพื่อนเล่าให้ฟังไปใช้ในสังคมภายนอกในเวลาข้างหน้า ส่วนเด็กอีก 31.5% ที่ไม่คิดเลียนแบบเพราะต้องการกลับตัวเป็นคนดี อีก 19.0% ที่เหลือไม่คิดจะเลียนแบบเพราะเหตุผลอย่างอื่น

จากงานศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อการถ่ายทอดพฤติกรรมต่างๆ ให้แก่กันให้กับสมาชิกภายในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีภรรยาบ่อยของผู้ชาย โดยกลุ่มเพื่อนอาจเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลให้ผู้ชายมีภรรยาบ่อยได้

แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว

อำนาจ (power) ในทางสังคมวิทยา หมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคล ที่จะควบคุม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลอื่น โดยที่อำนาจ ไม่ได้เกิดจากลักษณะเฉพาะตัวของปัจเจกบุคคล แต่เป็นผลมาจากการกระทำระหว่างกัน (interaction) ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป และในการกระทำระหว่างกันนั้น บุคคลก็จะพยายามที่จะสร้างอำนาจให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง เพื่อถ่วงดุลอำนาจของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นการใช้อำนาจของบุคคลหนึ่ง ย่อมมีความสัมพันธ์กับการใช้อำนาจของอีกบุคคลหนึ่งเสมอ สำหรับในความหมายของ "อำนาจการตัดสินใจในครอบครัว" นั้นหมายถึง ความสามารถของคู่สมรสฝ่ายหนึ่ง ในอันที่จะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมตามความประสงค์ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ที่มีผลกระทบต่อสมาชิกทั้งหลายในครอบครัว (เมทินี ไทยสมบูรณ์, 2536 : 21)

จากงานของ Willard Waller ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจสามี-ภรรยาในการตัดสินใจต่อกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว (Decision-making) ซึ่งเป็นตัวชี้เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างแห่งอำนาจของสถาบันครอบครัว โดยในการศึกษาดังกล่าวนี้ ได้สร้างทฤษฎีหลักของผลประโยชน์ที่น้อยที่สุด (The principle of least interest) ซึ่งกล่าวว่า "บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากคู่สมรสน้อยที่สุดจะมีอำนาจมากที่สุดในการตัดสินใจ" นั่นก็คือ ในฐานะของสามีที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว จะมีอำนาจมากที่สุดในการตัดสินใจ (Nye and Berardo, 1973 :301) (อ้างใน เมทินี ไทยสมบูรณ์, 2536 :21)

นอกจากนั้น งานของ Blood and Wolfe ที่ได้ศึกษาอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวในเมืองดีทรอยท์ รัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกา ถือได้ว่าเป็นผลงานที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับที่มาของอำนาจในการตัดสินใจในครอบครัวว่า อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา ถ้าความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป อำนาจการตัดสินใจก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ตัวอย่างเช่น หากภรรยา ต้องออกไปทำงานเพื่อช่วยหาเลี้ยงครอบครัว จะทำให้เธอมีส่วนในการตัดสินใจมากขึ้นด้วย และในการศึกษาของ Blood and Wolfe นั้นได้อาศัยทฤษฎีทรัพยากร (Resource theory) (น้ำเพชร อยู่โต , 2539 : 33) โดยมีข้อเสนอพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้อำนาจระหว่างคู่สมรสที่ว่า "สิ่งสำคัญต่อการได้มา ซึ่งอำนาจระหว่างคู่สมรสก็คือ ทรัพยากรของคู่สมรสแต่ละฝ่าย" แนวคิดของเขาจึงมุ่งความสำคัญไปที่ทรัพยากรภายนอกที่คู่สมรสนำเข้ามาในครอบครัว (External resource) เช่น อาชีพ รายได้ การศึกษา เป็นต้น

โดยที่ทฤษฎีทรัพยากร มีแนวคิดพื้นฐานว่า "บุคคลหนึ่งเป็นเจ้าของทรัพยากรซึ่งเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ความต้องการ หรือผลประโยชน์อื่นๆ ของบุคคลอีกคนหนึ่ง และการเป็นเจ้าของทรัพยากรที่มีค่าทำให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของเป็นแหล่งที่มาเมื่อเลือกที่ดีที่สุดของทรัพยากรดังกล่าวนั้น ภายใต้งื่อนไขที่ว่านี้ ความปรารถนาในทรัพยากรจากอีกฝ่ายหนึ่ง อาจทำให้บุคคลผู้ต้องการ สัมผัสใจแลกเปลี่ยนหรือสละอำนาจให้กับอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเหล่านั้น" ซึ่งคำว่า "ทรัพยากร" นั้นหมายถึง อะไรก็ตามที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่ง นำมาให้อีกฝ่ายหนึ่งในลักษณะที่ตอบสนองความต้องการหรือช่วยให้อบรรลุเป้าหมาย (วัชรา คลายนาทร, 2526 : 15 -17)

จึงอาจกล่าวได้ว่า หากบุคคลสามารถที่จะนำทรัพยากร มาให้ได้มากกว่าคู่สมรสของตนแล้ว คู่สมรสจะรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณสำหรับสิ่งที่ได้รับ ทำให้ผู้ที่มีทรัพยากรมากกว่าจะกลายเป็นผู้มีอำนาจ ดังนั้น ในการใช้ทฤษฎีทรัพยากรเป็นกรอบแนวความคิดนั้น ประเด็นสำคัญอยู่ที่ดุลยภาพแห่งอำนาจในการตัดสินใจของคู่สมรส อันเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับเปรียบเทียบทรัพยากรที่คู่สมรสแต่ละฝ่ายนำเข้าสู่ชีวิตการแต่งงาน ซึ่งฝ่ายที่นำมาได้มากที่สุด หรือสามารถควบคุมทรัพยากรซึ่งใช้ในการตอบสนองความต้องการของสมาชิกคนอื่นได้มากที่สุดก็คือผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่า และจากการศึกษาของ Blood and Wolfe พบว่า ทรัพยากรที่สำคัญ อันได้แก่ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว โดยผู้ที่มีทรัพยากรเหล่านี้มากกว่า ก็จะมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง และจากงานของ Blood and Wolfe นี้ถือได้ว่าเป็นงานที่ได้รับความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเกณฑ์ในการวัดอำนาจระหว่างสามีภรรยาของเขา ถูกใช้เป็นเกณฑ์การวัดอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวระหว่างสามีภรรยาได้อย่างสะดวกและเหมาะสม ซึ่งเกณฑ์วัดดังกล่าวจะปรากฏอยู่ในประเด็นคำถาม 8 ประการในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาว่า ใครเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ภายในครอบครัวดังนี้ (เมทินี ไทยสมบุญ, 2536 : 25-26)

- 1)ใครเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรซื้อรถยนต์ยี่ห้ออะไร แบบใด
- 2)ใครเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรซื้อประกันชีวิตหรือไม่
- 3)ใครเป็นผู้ตัดสินใจเลือกที่อยู่อาศัย
- 4)ใครเป็นผู้ตัดสินใจเลือกอาชีพการทำงานของสามี
- 5)ใครเป็นผู้ตัดสินใจว่าภรรยาควรออกไปทำงานนอกบ้านหรือไม่
- 6)ใครเป็นผู้ตัดสินใจเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารการกินในครอบครัว
- 7)ใครเป็นผู้ตัดสินใจเลือกแพทย์ในการรักษาสมาชิกในครอบครัว

8) ใครเป็นผู้ตัดสินใจว่าควรไปพักผอนที่ไหน

สำหรับในการศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีภรรยาบ่อยในครั้งนี้อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวถือเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อการมีภรรยาบ่อย โดยจากทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศ (Theory of Gender Inequality) อันเป็นทฤษฎีในแนวทางสตรีนิยมได้อธิบายถึงอำนาจระหว่างสามีภรรยาไว้ ซึ่งหลักสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ ชายและหญิงไม่เพียงมีฐานะที่แตกต่างกันในสังคมแล้ว แต่ยังมีฐานะที่ไม่เท่าเทียมกันด้วย โดยผู้ชายมักได้รับทรัพยากร อำนาจ สถานภาพทางสังคม และโอกาสที่สร้างความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นฐานะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของชั้นทางสังคม เชื้อชาติ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา การศึกษา สัญชาติ และปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญ (Ritzer, 1988 : 295)

นอกจากนั้น Jessie Bernard (1982) (อ้างใน Ritzer, 1988 : 297) ได้เสนอภาพของสถาบันการแต่งงานในแนวใหม่ อันเป็นระบบวัฒนธรรมของความเชื่อและอุดมการณ์ การจัดการทางด้านสถาบันเกี่ยวกับบทบาท บรรทัดฐาน และประสิทธิผลการปฏิสัมพันธ์อันซับซ้อนของปัจเจกบุคคล ซึ่งในทางวัฒนธรรมการแต่งงานถูกทำให้เป็นจุดหมายปลายทาง อันเป็นความรับผิดชอบและกรอบจำกัดที่ได้รับการสรรเสริญยกย่องจากผู้ชาย ในทางสถาบันการแต่งงานเป็นการรวมเอาความคิดเกี่ยวกับการมีอำนาจและความเหนือกว่าทางเพศของผู้ชายมารวมกัน ส่วนในทางประสิทธิการนั้น ในสถาบันการแต่งงานมีการแต่งงาน 2 ประเภทคือ การแต่งงานของผู้ชาย โดยสังคมได้กำหนดไว้ให้เป็นผู้มีอำนาจ มีอิสระ และมีสิทธิที่จะได้รับการบริการในครอบครัวทางอารมณ์และทางเพศจากภรรยา อีกประเภทคือการแต่งงานของผู้หญิง อันมีกฎเกณฑ์เกี่ยวกับความไร้อำนาจ ต้องพึ่งพาอาศัย และมีข้อผูกพันที่จะต้องให้บริการทางด้านครอบครัว ทางด้านอารมณ์และทางเพศ นอกจากนี้ ยังค่อยๆ ลดความเป็นหญิงสาวที่เป็นอิสระที่มีอยู่ก่อนการแต่งงานลงไปทุกขณะ จึงอาจกล่าวได้ว่าการแต่งงานเป็นผลดีแก่ผู้ชาย และเป็นสิ่งเลวร้ายสำหรับผู้หญิง อันแสดงถึงความไม่เท่าเทียมกัน

จากทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจของคู่สมรส โดยที่สามีจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของภรรยาเนื่องจากสถาบันการแต่งงานเอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง และจากการที่ผู้ชายมีอำนาจ มีอิสระ จึงเป็นโอกาสให้ผู้ชายสามารถนอกใจภรรยาของตน

จากงานของ สุพัทธา สุภาพ (2542 : 75-76) กล่าวถึง การที่ภรรยาไม่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว เนื่องจากมีรายได้ต่ำ ทำให้ต้องคอยพึ่งพาสามี มีผลทำให้สามีที่มีรายได้และการศึกษาสูงกว่าต้องการที่จะให้มาตรฐานในชีวิตสูงขึ้น จึงเป็นการยากที่จะใช้ชีวิตอยู่กับคู่สมรสที่มีรายได้และการศึกษาด่ำกว่า เป็นผลให้เกิดความไม่พึงพอใจและการหย่าร้างขึ้น และจากงานของ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2541 : 210) กล่าวถึง ครอบครัวที่ภรรยา เป็นแม่บ้านโดยไม่ได้ประกอบอาชีพใด ทำให้ภรรยาไม่สามารถเข้ามาคุมคามของสามีได้ เป็นผลทำให้ สามีมีโอกาสนอกใจภรรยา เนื่องจากมีอำนาจและความเป็นอิสระมากขึ้น

ซึ่งจากงานดังกล่าว แสดงให้เห็นถึง อำนาจการตัดสินใจในครอบครัวของสามี จะเห็นได้ว่า รายได้ การศึกษา ตลอดจนอาชีพ ล้วนส่งผลให้สามีมีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่า ภรรยา และส่งผลต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว เช่น การหย่าร้าง หรือการที่ผู้ชายมีภรณาน้อย

แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส (Marital Satisfaction)

ความพึงพอใจในชีวิตสมรส ถือได้ว่าเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการสมรส อันเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพชีวิตสมรสของแต่ละครอบครัว และนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตโดยรวม ตลอดจนความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งหากขาดความพึงพอใจในชีวิตสมรสแล้ว อาจนำไปสู่ความล้มเหลว แยกแยกของการครองชีวิตคู่ หรือการมีชีวิตคู่ที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งรวมถึงการที่ผู้ชายนอกใจไปมีภรณาน้อย

โดยความหมายของ "ความพึงพอใจ" นั้น มี 2 แนวทาง คือ แนวทางแรกนั้น ความพึงพอใจหมายถึง ระดับความสอดคล้อง (congruence) ระหว่างความคาดหวังของบุคคล และสิ่งตอบแทน ที่บุคคลนั้นได้รับจริงๆ ซึ่งมีได้เป็นการประเมินเชิงทัศนคติ หรือการประเมินเชิงอัตวิสัย (attitudinal or subjective assessment) และแนวทางที่สอง ความพึงพอใจ หมายถึง ปรากฏการณ์ในแง่นามธรรมเกี่ยวกับความเพลิดเพลิน ความสบายใจ หรือความสุขที่ได้ประสบมา การศึกษาด้านครอบครัว จึงได้นำความหมาย แนวทางนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลายมากที่สุด (สุภาวดี เตชะเกรียงศักดิ์ ,2535 : 5)

Hawkins (1968) (อ้างใน บุญประคอง ภาณุรัตน์ , 2531 :11) กล่าวว่า "ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ความรู้สึกเชิงอัตวิสัย ในลักษณะของความสุข ความพึงพอใจ และความ

ผลิตเฟลทิน ซึ่งคู่สมรสได้รับโดยพิจารณาจาก ชีวิตสมรสในแง่ต่างๆ ในหลายๆด้าน เช่น สถานภาพทางการเงินในครอบครัว การแสดงออกเกี่ยวกับความรักความผูกพันระหว่างคู่สมรส การตัดสินใจในเรื่องความสำคัญในครอบครัว เป็นต้น" ซึ่งเน้นไปที่การรับรู้เกี่ยวกับชีวิตสมรสของบุคคล

นอกจากนั้น Burr (1973) (อ้างใน บุญประคอง ภาณุรัตน์ , 2531 :11) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรสไว้ว่า ความพึงพอใจ ถือเป็นเป้าหมายที่สำคัญในชีวิตสมรส หมายถึง ระดับซึ่งความปรารถนาของบุคคลได้รับการตอบสนอง แนวคิดนี้ อาจกำหนดเป็นความพึงพอใจกับสถานการณ์ในชีวิตสมรสโดยรวม หรือเฉพาะเจาะจงลงไป เป็นต้นว่า ความพึงพอใจทางเพศ หรือความพึงพอใจกับความเป็นเพื่อนคู่ชีวิต

Sears และคณะ (1988 : 265) (อ้างในกรรณิกา เจริญกุล, 2535 : 4) ได้ให้ความหมายของ ความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจเป็นการประเมินเชิงอัตวิสัยในคุณภาพของความสัมพันธ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ "ผลที่เขาได้รับจากความสัมพันธ์" และ "ระดับการเปรียบเทียบของเขา" บุคคลจะมีความพึงพอใจ ถ้าความสัมพันธ์นั้นให้ผลประโยชน์ที่เป็นกำไร และเมื่อเปรียบเทียบแล้วผลประโชยนั้นนั้นอยู่สูงกว่าระดับการเปรียบเทียบของเขา การรับรู้ถึงความยุติธรรมก็มีผลต่อความพึงพอใจด้วยเช่นกัน เพราะถึงแม้ความสัมพันธ์จะทำให้เขาได้รับผลประโยชน์ แต่เขาอาจจะไม่พอใจถ้ารับรู้ว่าเขาไม่ได้รับความยุติธรรม

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจในชีวิตสมรส หมายถึง ระดับที่บุคคลรู้สึกพึงพอใจในคู่สมรส ความสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนสถานการณ์ในชีวิตสมรส ในแง่มุมต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยา

และจากงานวิจัยของ Burr (1970 : 29-37) (อ้างใน จันทร์ทิพย์ คุปต์กาญจนากุล, 2526 :52) ได้กำหนดสถานการณ์แง่ต่างๆ ในชีวิตสมรส ซึ่งได้ศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสตามวัฏจักรชีวิต(life cycle)โดยได้กำหนดแง่มุมเฉพาะเจาะจงไว้ 7ด้าน อันได้แก่

- 1)เกี่ยวกับการเงินภายในครอบครัว
- 2)กิจกรรมที่สามีและภรรยากระทำร่วมกันภายในบ้าน
- 3)การแสดงออกเกี่ยวกับความรักของคู่สมรส
- 4)งานต่างๆ ที่ต้องกระทำภายในบ้าน
- 5)ความเกี่ยวข้องทางเครือญาติโดยสถานภาพสมรส

6)ความสัมพันธ์ทางเพศ

7)กิจกรรมและความเชื่อทางศาสนาของคุณสมรส

และนอกจากนั้น บุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531 : 37) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในการใช้ชีวิตร่วมกันของคุณสมรส โดยในการศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความไม่มั่นคงในชีวิตสมรส" ของบุญประคอง ภาณุรัตน์ ได้วัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสของสตรีที่สมรสแล้ว โดยประเมินจากความเห็นจากข้อความต่อไปนี้

- 1)การมีคู่สมรสทำให้ชีวิตของท่านมีความหมายมากขึ้น
- 2)การมีคู่สมรสทำให้ท่านได้รับการยอมรับในสังคม
- 3)ชีวิตสมรสของท่านไม่ค่อยน่าสนใจ และประสบความสำเร็จอย่างที่ท่านเคยคิด
- 4)ท่านรู้สึกพอใจในตัวคู่สมรสของท่านมาก
- 5)ชีวิตสมรสมาปิดกั้นลักษณะส่วนตัวบางอย่างของท่าน
- 6)ชีวิตสมรสมีความผูกพันที่เต็มไปด้วยความหมาย
- 7)ท่านคิดว่าท่านได้คู่สมรสที่น่าพอใจ
- 8)ท่านได้รับความสุขทางเพศในชีวิตสมรส
- 9)ท่านรู้สึกไม่ค่อยชอบนิสัยบางอย่างของคุณสมรส
- 10)ท่านคิดว่าคู่สมรสของท่าน ไม่ค่อยจะเข้าใจความรู้สึกของท่าน
- 11)ท่านคิดว่าชีวิตสมรสไม่ค่อยจะนำพึงพอใจสำหรับท่านนัก

ซึ่งจากงานวิจัยของ Burr (1970) ที่ได้กำหนดแง่มุมในการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรส และงานศึกษาของบุญประคอง ภาณุรัตน์ (2531) ที่ได้วัดความพึงพอใจในชีวิตสมรสโดยการประเมินความคิดเห็นจากข้อความต่างๆ ดังที่กล่าวมาผู้วิจัยได้อาศัยเป็นแนวทางในการศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสของผู้ชายที่มีภรรยาบ่อย โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาความพึงพอใจในชีวิตสมรสในแง่มุมต่างๆ อันได้แก่

- 1)ความสัมพันธ์ทางเพศ
- 2)นิสัยของคุณสมรสที่เปลี่ยนแปลงภายหลังแต่งงาน
- 3)การออกไปทำงานนอกบ้านของคุณสมรส

และเหตุผลที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญต่อความพึงพอใจในแง่มุมต่างๆ ดังกล่าวนั้น เนื่องจากผู้วิจัยได้พิจารณาจากผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความพึงพอใจในชีวิตสมรสที่มีต่อการมีภรรยาบ่อยของผู้ชาย

โดยจากงานของ บุตร ประดิษฐวนิช (2507 : 300) กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้ชายที่สมรสแล้วต้องแสวงหาภรรยาบ่อยนั้น มาจากการที่ผู้ชายรู้สึกว่า กามารมณ์ที่ได้รับจากภรรยาคู่สมรสยังขาดตกบกพร่อง อันแสดงถึงความไม่พึงพอใจในชีวิตสมรส

และจากงานวิจัยของ เฉลียว บุรีภักดี (2526 : 102) ในเรื่องความบกพร่องในหน้าที่ของสามี พบว่าสาเหตุที่ทำให้ผู้ชายที่สมรสแล้วให้ความสนใจในหญิงอื่น อันนำไปสู่ปัญหาการมีภรรยาบ่อยนั้นมาจาก ความขี้ระแวง การกระแนะกระแหน ประชดประชัน และคำถามที่สร้างควมรำคาญ อันเป็นการสร้างความไม่พึงพอใจให้สามีต้องออกไปหาความสบายใจนอกบ้าน

ในงานของ Alan Booth , David Johnson (1983) (อ้างใน บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531 : 20) อธิบายถึง คุณภาพชีวิตสมรสต่ำ สามารถพิจารณาได้จากการมีระดับของการปรับปรุงตัวต่ำ ความพึงพอใจต่ำ ไม่มีความสุขในความสัมพันธ์ต่อกัน รวมถึงการทำหน้าที่อย่างไม่เพียงพอของคู่สมรส แต่การมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การหย่าร้าง อาจแยกกันอยู่ หรือการละทิ้งซึ่งรวมถึงการที่ชายไปมีหญิงอื่น

ในงานของ นภาพกรณ์ ทะวานนท์ (2520 : 3) (อ้างใน เมทินี ไทยสมบุญ, 2536 : 30) ได้กล่าวถึง ผลจากการออกไปทำงานนอกบ้านของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว โดยพบว่ามีส่วนสำคัญในการลดบทบาทหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวของสามีลง ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของสามีให้น้อยลง

งานของ พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2540 : 33) กล่าวถึงนิสัยของคู่สมรสที่เป็นภัยต่อชีวิตสมรส โดยนิสัยของภรรยาที่สามีไม่ชอบ ได้แก่ นิสัยขี้นินา รู้จัก เห็นแก่ตัว ไม่เห็นความสำคัญของสามี แต่งตัวสกปรกไม่เรียบร้อย ขี้โมโห ชอบยุ่งกับงานของสามี และชอบเล่นการพนัน

งานของ ศิริรัตน์ แอดสกุล (2540 : 77) ได้อธิบายถึงสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายมีภรรยาบ่อย คือ การที่หญิงซึ่งเป็นภรรยาหลวงมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในลักษณะที่แย่ง ภาย

หลังการแต่งงาน อาทิ กลายเป็นคนรั้งบ้าน และปล่อยเนื้อปล่อยตัว ซึ่งหมายถึงการไม่ดูแลตนเอง แต่งตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและวัย ทำให้ดูไม่ดีหรือล้าสมัยจนเกินไป

นอกจากนี้งานของ สัทิตรา สุภาพ (2542 : 76) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันฉันสามีภรรยา โดยปราศจากความสัมพันธ์ทางเพศเป็นระยะเวลาานาน เป็นปัญหาสำคัญต่อความสุขของครอบครัว อันเป็นสาเหตุทำให้ชีวิตแต่งงานตึงเครียด นำไปสู่การหย่าร้าง หรืออกใจได้

ทฤษฎีความใกล้ชิด (Propinquity)

ทฤษฎีความใกล้ชิดเป็นทฤษฎีหนึ่งในทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง โดยมีข้อเท็จจริงที่ว่า คนที่อาศัยอยู่ใกล้กัน และทำงานด้วยกันมีแนวโน้มที่จะสมรสกัน ซึ่งมีงานวิจัยหลายชิ้นในทศวรรษไม่มากนักนี้ได้ให้ข้อสังเกตเรื่อง ผลกระทบของความใกล้ชิดในเรื่องที่อยู่อาศัย และความใกล้ชิดในสถานที่ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อทางเลือกคู่ (Kahn and McGahey : 1977) (อ้างใน กรพินธุ์ พรหมศิริ , 2537 : 7) ตัวอย่างเช่น การศึกษาของ Alfred C. Clarke (1952) (อ้างใน ฉันทชนก ลายสมบัติ , 2541 : 8) ได้สัมภาษณ์คนจำนวน 431 คนที่มาจดทะเบียนสมรสในเวลามากกว่า 3 เดือน ในรัฐ Ohio พบว่า 54เปอร์เซ็นต์ของผู้ถูกสัมภาษณ์อาศัยอยู่ในตึกที่ห่างจากคู่สมรสของตน ภายใน 16 ช่วงตึก ในช่วงที่มีการนัดกันครั้งแรก ส่วนในงานอาชีพนั้น ผู้ชายที่มีอาชีพใช้แรงงานที่อาศัยความชำนาญจะเลือกคู่ที่อยู่ใกล้บ้านมากกว่าผู้ชายที่มีอาชีพประเภทงานวิชาชีพ และการจัดการ นอกจากนี้พวกที่ทำงาน แบบอาศัยความชำนาญยังได้รับผลกระทบจากการอยู่ใกล้กันน้อยกว่าพวกที่ทำงานแบบไม่มีความชำนาญ จึงชี้ให้เห็นว่า ความใกล้ชิดถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อการสมรสหรือการมีคู่ครอง

และนอกจากนั้น จากกฎของ Bossard (1932) ซึ่งได้มาจากการศึกษาเรื่องการเลือกคู่ในฟิลาเดเฟีย โดยศึกษาจากทะเบียนสมรสจำนวน 5,000 ทะเบียนยังพบว่า ยิ่งสังคมมีความเคลื่อนไหวมากอิทธิพลของความใกล้ชิดเปลี่ยนไปในฐานะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคนในทางภูมิศาสตร์ ดังนั้นคนๆ หนึ่งอาจจะแต่งงานกับคนที่อยู่ใกล้กันในปัจจุบันมากกว่าจะไปแต่งงานกับคนที่เคยอยู่ใกล้ในอดีตมาก่อน (ฉันทชนก ลายสมบัติ , 2541 : 8)

Koller (1948) (อ้างใน กรพินธุ์ พรหมศิริ , 2537 : 50) ได้ศึกษาการเลือกคู่ที่โคโลัมโบ และโอไฮโอ โดยศึกษาเฉพาะพวกผิวขาว จำนวน 2,000 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เลือกคู่สมรสที่มีที่อยู่

อาศัยห่างจากที่พักตนภายใน 14 บล็อก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ความใกล้ชิดกันทางที่อยู่อาศัย เข้ามามีบทบาทในการเลือกคู่ครองอย่างมาก

จากงานวิจัย ของ เอลิเยว บูริกักตี (2526 : 100) ศึกษาถึง ความบกพร่องในหน้าที่ของสามี โดยศึกษาจากพ่อตัวอย่างจำนวน 100 คน พ่อที่ว่ไปและภรรยาอีก 84 คู่ พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดเรื่องคู่สาวและการมีภรณาน้อยนั้นเนื่องจากความใกล้ชิดกันเป็นสำคัญ รวมไปถึงความห่างเหินกับภรรยาหลวงก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีภรณาน้อย

และแนวความคิดของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539 : 39) เกี่ยวกับสาเหตุที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนนั้น เนื่องมาจากเงื่อนไขทางสังคม อันได้แก่ ความเป็นปัจเจกบุคคล โดยในปัจจุบันนั้นสังคมเปิดโอกาสให้ชายและหญิงมีความใกล้ชิดกันได้โดยง่าย ดังนั้นการที่ผู้ชายจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะการตัดสินใจเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลต่างจากอดีตที่ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงจะต้องผ่านกลุ่มเครือญาติ ชุมชน เช่น พิธีแต่งงาน หรือกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนที่ต้องอาศัยกำลังแรงงาน

นอกจากนั้น งานของ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2541) ก็ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนว่า ประการแรกมาจากการที่ฝ่ายชายต้องเดินทางไปทำงานที่อื่นเป็นเวลานาน เป็นเหตุให้ผู้ชายได้พบปะใกล้ชิดกับผู้หญิงอื่น จึงกล่าวได้ว่า อาชีพที่มีเหตุให้ไปค้างนอกบ้าน เป็นเหตุให้ผู้ชายมีเมียมาก และสาเหตุอีกประการหนึ่งเนื่องมาจาก ภรรยาอาจเป็นคนในบ้านของฝ่ายหญิง เช่น พี่สาว น้องสาว หลานสาว หรือ คนรับใช้ ซึ่งภรณาน้อยในลักษณะนี้เกิดจากความใกล้ชิดกันเป็นสำคัญ

จากงานศึกษาของ กรพินธุ์ พรหมศิริ (2537) ได้ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของนายทหารเรือ" ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป และมีช่วงอายุระหว่าง 25-50 ปี พบว่า นายทหารเรือมีความเห็นด้วยกับการเลือกคู่ครองที่มีชนชั้น อายุ การศึกษา ความรัก ความใกล้ชิด ศาสนา การเกี่ยวพราศีและบุคลิกลักษณะใกล้เคียงกันมากกว่า

และจากงานวิจัยของฉันทชนก สายสมบัติ (2541) เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของนายทหาร สังกัด บก.ทหารสูงสุด พบว่า ความใกล้ชิด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอันมีผลต่อการเลือกคู่ครองของนายทหารชั้นสัญญาบัตร สังกัด บก.ทหารสูงสุด ซึ่งจากแนวความคิด รวมถึง ผล

การวิจัยต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึง ปัจจัยในด้านความใกล้ชิดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ อันนำไปสู่การมีคู่ครองในอนาคต

จึงเป็นไปได้ว่าการที่ผู้ชายมีภรรยาน้อยหรือการที่ผู้ชายมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนในขณะที่ยังไม่หย่าขาดจากภรรยาหลวงนั้น สาเหตุสำคัญมาจาก ความใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็ความใกล้ชิดทางด้านที่อยู่อาศัย หรืออาชีพการงาน ก็ล้วนเป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้ชายเกิดการคบหาสมาคม ความสนิทสนมกับผู้หญิงอื่น อันจะนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเพศและการใช้ชีวิตคู่ในเวลาต่อมา

แนวคิดเกี่ยวกับการมีภรรยาหลายคน

การมีภรรยาหลายคน (polygyny) ถือได้ว่าเป็นรูปแบบอย่างหนึ่งของการแต่งงานแบบ polygamy หรือการแต่งงานแบบมากผัวมากเมีย ซึ่งจากพจนานุกรม Webster's Third New International ได้ให้คำจำกัดความของการมีภรรยาหลายคน (polygyny) ว่าคือ การที่ผู้ชายหนึ่งคนมีภรรยา 2 คนหรือมากกว่านั้นในเวลาเดียวกัน (Philip Babcock Gove, 1965 : 1758)

ซึ่งจากการศึกษาของ George Murdock ได้ศึกษาถึงรูปแบบการแต่งงานของคู่สมรสในสังคมต่างๆ ในโลก โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างใน 554 สังคม พบว่า polygyny หรือการมีภรรยาหลายคนเป็นวัฒนธรรมที่พบมากที่สุด ใน 415 สังคม หรือคิดเป็น 77% ส่วน polyandry หรือการผู้หญิงมีสามีหลายคน กลับพบเห็นได้ในสังคมเพียง 4 แห่ง หรือน้อยกว่า 1% (J. Ross Eshleman, 1988 : 91) ซึ่งแม้ว่าจะเป็นไปได้ยากต่อการศึกษาถึงจำนวนที่แท้จริงของปรากฏการณ์นี้ แต่จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ก็เป็นสิ่งที่สามารถยืนยันได้ว่า การมีภรรยาหลายคนเป็นรูปแบบการแต่งงานที่เกิดขึ้นจริง และเป็นสิ่งที่พบได้ไม่ยากในสังคมต่างๆ ในโลกแม้แต่ในสังคมไทย

จากข้อมูลทางมานุษยวิทยาที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบการแต่งงานแบบ polygyny นั้น พบว่าส่วนมากมักพบในสังคมที่ชายเป็นใหญ่ (patriarchy) และมี การแบ่งแยกทางชนชั้นอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น กษัตริย์ชาวโยรูบา (Yoruba) แห่งไนจีเรียตะวันตก มีภรรยาจำนวนทั้งสิ้นรวม 156 คน และนอกจากนั้น ในสังคมชนเผ่า ซึ่งมีระบบการแต่งงานแบบ polygyny พบว่าประเพณีการแต่งงานแบบนี้ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างจำนวนผู้ชายกับจำนวนผู้หญิง เนื่องจากมีการรบกวนระหว่างกลุ่ม หรือเผ่าต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ผู้ชายอาจเสียชีวิตในการศึกสงครามคราวละมากๆ ยังผลให้จำนวนผู้ชายกับผู้หญิงขาดสมดุลกัน ด้วยเหตุนี้ประเพณีการแต่งงานแบบ polygyny หรือผัวเดียวหลายเมียจึงเป็นการปรับตัวทางสังคม เพื่อให้ผู้หญิงทุกคนมีโอกาสตั้งครรรภ์

สืบทอดเผ่าพันธุ์ และผลิตนักรบรุ่นใหม่ ๆ ขึ้นทดแทนผู้ที่เสียชีวิตไป (ยศ ลันตตมบัตติ , 2540 : 107-108)

นอกจากนั้นระบบการแต่งงานแบบ polygyny ในสังคมบางแห่ง ยังสัมพันธ์กับการแข่งขันทางธุรกิจ ตัวอย่างเช่นนักธุรกิจในเอเชียหลายคน เลือกที่จะมีภรรยาหลายคน เนื่องจากส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดใหญ่ อันจะนำไปสู่ธุรกิจที่มีขนาดใหญ่ในภายหน้า โดยตัวอย่าง นักธุรกิจผู้มั่งคั่งในเอเชียที่มีภรรยาหลายคน ได้แก่ Oei Tiong Ham นักธุรกิจชาวจีนที่ได้ชื่อว่า "Sugar King" แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีธุรกิจการทำน้ำตาล อยู่ในเมืองท่าทางเหนือของชวาในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 โดย Oei Tiong Ham มีภรรยาหลวง 1 คนและมีภรรยาไม่น้อยไม่น้อยกว่า 16 คน ซึ่งปัจจุบันมีลูกหลานสืบสกุลอยู่จำนวนมากทั่วเอเชีย นอกจากนั้น Tiang Chirathivat นักธุรกิจเชื้อสายไทย-จีน ผู้ก่อตั้ง Central Group อันประกอบด้วยห้างสรรพสินค้า โรงงาน โรงแรม และกิจการอื่นๆ ก็เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีภรรยาหลายคน โดยมีลูกชาย 14 คน ลูกสาว 12 คน และหลานรวมทั้งสิ้น 40 คน (Michael Backman : 1999)

จากงานของ J. Ross Eshleman (1988 : 94) ได้กล่าวถึง polygyny หรือการมีภรรยาหลายคนว่า เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความมั่งคั่ง การมีภรรยาจำนวนมากเป็นเครื่องบ่งบอกถึงเกียรติ ความพิเศษ สถานภาพที่สูง ตลอดจนเป็นผู้ที่มีความสามารถเนื่องจากสามารถหาภรรยาได้หลายคน ทิวทัศน์ได้จากกฎหมายไทยในอดีตอันได้แก่กฎหมายตราสามดวง โดยผู้หญิงมีสถานภาพที่เป็นรองผู้ชาย หากผู้หญิงยังไม่ได้แต่งงานก็จะอยู่ภายใต้การควบคุมจากพ่อแม่ผู้ปกครอง แต่หากผู้หญิงแต่งงานแล้ว อำนาจของผู้ปกครองก็จะถ่ายโอนไปเป็นของสามี ผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนทรัพย์สินอย่างหนึ่งของพ่อ หรือสามีของเธอ ซึ่งผลจากการที่สังคมไทยมีค่านิยมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการครอบงำของผู้ชาย และการตกเป็นรองของผู้หญิง จึงทำให้การมีภรรยาหลายคนเป็นค่านิยมที่ปฏิบัติกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชนชั้นสูงของสังคม (Suwadee T.Patana, 1994 : 2-3)

และอีกเหตุผลหนึ่งของการมีภรรยาหลายคนนั้น ก็เนื่องมาจากอิทธิพลของความเชื่อทางศาสนา ตัวอย่างเช่น คำสอนของศาสนาอิสลาม ซึ่งอัลลอฮ์ ได้ประกาศให้การมีภรรยาหลายคนมิใช่ความสัมพันธ์ที่เลื่อมทรมานหรือไม่ดีงาม แต่เป็นส่วนที่ถูกต้องในอิสลามโดยอัลลอฮ์ ตรัสไว้ว่า

"จงแต่งงานกับสตรีที่เป็นที่พอใจของเจ้า สองสามหรือสี่คน แต่ถ้าเจ้ารู้สึกว่าคุณไม่สามารถจะปฏิบัติต่อพวกนางได้โดยยุติธรรมก็จงแต่งงานกับสตรีคนเดียว หรือกับผู้ที่มีมือขวาของเจ้าเป็นเจ้าของ นั่นจะเป็นการเหมาะสมสำหรับเจ้ามากกว่า เพื่อจะป้องกันมิให้เจ้ากระทำความอยุติธรรม"

จากโองการดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ผู้ชายสามารถแต่งงานกับผู้หญิงได้มากกว่า 1 คน และกำหนดสูงสุดสี่คน ภายใต้เงื่อนไขที่ผู้ชายจะต้องเต็มใจที่จะแบ่งปันปันส่วนเวลาและทรัพย์สินของเขาให้กับภรรยาทุกคนได้เท่าๆ กัน (กิตติมา อมรทัต, 2539 : 25-26)

นอกจากศาสนาอิสลามแล้ว ลัทธิ Mormon ซึ่งมี Joseph Smith เป็นผู้ก่อตั้ง ก็เป็นอีกลัทธิหนึ่ง ที่มีคำสอนสนับสนุนการเกิดรูปแบบการแต่งงานแบบ polygyny โดยผู้ที่มีความเชื่อและเลื่อมใสลัทธินี้มีความเชื่อว่า การปฏิบัติตามคำสอนของลัทธินี้ จะช่วยให้ได้พบพระเจ้า ซึ่งในคำสอนของลัทธินี้ได้เน้นถึงการมีภรรยาหลายคนของผู้ชายเป็นสำคัญ (Irwin Altman, 1996 : 92-93) โดยในปัจจุบันผู้นับถือลัทธินี้ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใน Utah และรัฐไคโลเคียง (J. Ross Eshleman, 1988 : 95 -96)

จากเหตุผลหลายประการที่เอื้อต่อการคงอยู่ของรูปแบบการแต่งงานแบบ polygyny ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและศึกษาถึงรูปแบบการแต่งงานแบบ polygyny หรือการมีภรรยาหลายคนในสังคมไทย อันจะทำให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคน ตลอดจนความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคมไทยปัจจุบัน

ความเป็นมาเกี่ยวกับการมีภรรยาน้อยของชายไทย

สังคมไทยในอดีต มักยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้นำ อันเป็นค่านิยมที่ฝังรากลึกมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากสำนวนไทยต่างๆ อันได้แก่ "ผู้ชายเป็นช้างเท้าหน้า ผู้หญิงเป็นช้างเท้าหลัง" , "ผู้หญิงเป็นพาย ผู้ชายเป็นเรือ" หรือ "หญิงเป็นควาย ชายเป็นคน" (สุชีลา ตันชัยนันท์, 2540 : 9) ได้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงกับชายได้อย่างชัดเจน ซึ่งภายหลังจากการแต่งงานนั้น ประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนกฎหมายที่มีอยู่ในสังคม ได้มีส่วนสำคัญในการกำหนดสิทธิหน้าที่ของสามี ภรรยา โดยผู้ชายในอดีตจะเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ส่วนใหญ่ในครอบครัว รวมถึงการเลือกหญิงอื่นมาเป็นภรรยาน้อยของตน

ในสมัยสุโขทัยนั้นได้ถือเอาคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นแบบแผนกฎหมาย และขนบธรรมเนียมประเพณี โดยได้กำหนดฐานะของสตรีไว้ว่า เมื่อสตรีแต่งงานแล้ว จะต้องซื้อตรงต่อสามีเพียงคนเดียว และปรนนิบัติสามีอย่างดีที่สุด ไม่ว่าสามีจะมีนิสัยใจคออย่างไร อันรวมถึงการที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคน (เหมววรรณ เหมะนัค, 2533 : 1) นอกจากนั้นจากความรู้ที่ปรากฏในมังรายศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องการแบ่งสมบัติให้ลูกเมียน้อย เมียหลวง ดังความว่า

*"ผัวอยู่กับเมีย มีลูกหนึ่งหรือสองคน แล้วไปซื้อภรรยา
น้อยจากพ่อแม่มาภายหลัง หากพ่อแม่ตายให้แบ่งสมบัติ
เป็น 5 ส่วนให้ลูกเมียหลวง 3 ส่วนลูกเมียน้อยได้ 2 ส่วน"*

จากความดังกล่าว เป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงการที่ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน โดยหญิงเองก็ยอมรับสภาพของตนเอง แม้จะถูกซื้อมาเป็นภรรยาบ่อย ก็เป็นความยินยอมของทั้งภรรยาหลวงและภรรยาบ่อย อันเป็นความชอบธรรมที่ชายจะทำได้ (เรณู อรรฐาเมศรี, 2532 : 127)

ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยา กฎหมายลักษณะผัวเมีย ได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของสามีภรรยา โดยอนุญาตให้สามีมีภรรยาได้หลายคน แต่หญิงสามารถมีสามีได้เพียงคนเดียว ถ้ามีสามีมากกว่าหนึ่งคนถือว่ามีคู่ (เหมววรรณ เหมะนัค, 2533 : 1) และจากจดหมายเหตุลาอูแบร์ ได้บันทึกไว้ว่า คนมั่งมีในสมัยนั้นนิยมมีภรรยาหลายคนเพื่อแสดงนุญบารมีของตน โดยภรรยาทุกคนล้วนเป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมาย แต่เมียน้อยต้องตกอยู่ใต้บังคับบัญชาของเมียหลวง นอกจากนั้นจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้นพบว่า โภษาปาน ทูตของสมเด็จพระนารายณ์นั้น มีภรรยาถึง 22 คน โดยได้อธิบายว่า เป็นธรรมเนียมของสังคมไทยที่ชายสามารถมีภรรยาเท่าใดก็ได้ ยิ่งมีมากถือว่าเป็นผู้มีบุญวาสนาสูง (ปิยนาด บุนนาค และคณะ, 2526 : 86)

และในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ค่านิยมของชนทุกชั้นในสมัยนั้นคือ ฝ่ายชายต้องการมีภรรยามากกว่า 1 คนและต้องการให้ฝ่ายหญิง มีสามีเพียงคนเดียว ส่วนฝ่ายหญิงมีค่านิยมในการแต่งงานแบบผัวเดียวเมียเดียว ดังปรากฏในกฎหมายตราสามดวง อันเป็นกฎหมายที่ชำระขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 โดยได้ให้การรับรองฐานะของภรรยาทั้งสามประเภท คือ ภรรยากลางเมือง(ภรรยาหลวง) , ภรรยากลางนอก(เมียน้อย) และภรรยากลางทาสี(ทาสภรรยา) ให้เป็นภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายทั้งหมด(ปิยนาด บุนนาค และคณะ , 2526 : 87-88) ตราบจนประเทศไทยได้มีการติดต่อกสัมพันธ์กับประเทศกลุ่มตะวันตกมากขึ้น จึงมีผลทำให้คนไทยได้รับเอาวัฒนธรรมแบบผัวเดียวเมียเดียวแบบตะวันตกมาใช้ (เชค อาลี อีซา, 2533 : 138) และภายหลังจากที่ประเทศไทยได้มีการ

เปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาสู่ระบอบประชาธิปไตย พ.ศ.2475 สถานภาพของผู้หญิงก็ถูกยกระดับให้สูงขึ้นมาเป็นลำดับ ดังจะเห็นได้จาก ในปี พ.ศ.2478 ได้มีกฎหมายครอบครัวออกบังคับให้ชายไทยจดทะเบียนสมรสกับสตรีได้เพียงคนเดียว ถ้ามีการจดทะเบียนเกินหนึ่งครั้งโดยไม่ได้มีการจดทะเบียนหย่ากับภรรยาคนแรก ถือว่าการจดทะเบียนครั้งหลังเป็นโมฆะ และภรรยาที่จดทะเบียนภายหลังถือว่าเป็นภรรยานอกสมรส (อัชฌา ยอตเพ็ชร, 2521:8) ต่อมาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสตรีขึ้น 5 ฉบับ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ.2505-2509 เพื่อยกระดับสตรีให้มีฐานะสูงขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม และยังมีแผนพัฒนาสตรีระยะยาว ระหว่างปีพ.ศ.2505-2544 และที่สำคัญในร่างรัฐธรรมนูญแห่งอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 ซึ่งมีบทบัญญัติในมาตรา 28 เขียนไว้ว่า "หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน" นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ผู้หญิงได้รับการยอมรับทางกฎหมาย (กอบกุล อิงคุทานนท์, 2537 : 34-35)

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากงานของ บุตร ประดิษฐ์วณิช (2507 : 300) เรื่อง "อะไรทำให้ผู้ชายมีเมียมาก" กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้ชายที่สมรสแล้วต้องแสวงหาภรรยาน้อยนั้น มาจากสาเหตุ 2 ประการ อันได้แก่

1) การที่ผู้ชายรู้สึกว่าการามรมณ์ที่ได้รับจากภรรยาคู่สมรสยังขาดตกบกพร่อง อันแสดงถึงความไม่พึงพอใจในชีวิตสมรส ทำให้ผู้ชายจึงหาผู้หญิงอื่นมาเพื่อสนองความต้องการของตน

2) การที่ผู้ชายที่สมรสแล้ว มีภรรยาน้อยนั้น เนื่องมาจากความสนุกของผู้ชายเป็นสำคัญ

จากงานวิจัยของ อัชฌา ยอตเพ็ชร (2521 : 71) เรื่อง "การศึกษาปัญหา หญิงถูกสามีละทิ้ง ซึ่งมาขอรับความช่วยเหลือจากงานสังคมสงเคราะห์ครอบครัว กองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร" ได้กล่าวถึงการอยู่ร่วมกันของชายและหญิงว่า การจดทะเบียนสมรสนั้น เป็นการแสดงถึงการอยู่ร่วมกันของชายและหญิงอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งในปัจจุบันการที่มีบุคคลจำนวนมากอยู่ด้วยกันโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส หรืออยู่กินกันเฉยๆ นั้น ทำให้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นแล้ว การทอดทิ้งถือได้ว่าเป็นวิธีการที่กระทำกันมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาหญิงถูกสามีละทิ้ง และจากการศึกษาหญิงที่ถูกสามีละทิ้งซึ่งมาขอรับความช่วยเหลือจากงานสังคมสงเคราะห์ครอบครัว กองสังคมสงเคราะห์ ระหว่างเดือนมกราคม - สิงหาคม 2520 จำนวน 50 ราย พบว่า สาเหตุสำคัญที่สามีละทิ้งนั้น 68% เนื่องจากสามีออกไปมีภรรยาใหม่ อันทำให้ภรรยาทั้ง

หมดมาตกอยู่กับผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นภาวะในเรื่องของการประกอบอาชีพ รวมถึง ภาวะในการเลี้ยงดูบุตร

จากหนังสือ "พ่อ"ในสังคมไทย ของ เฉลียว บุรีภักดี (2526 : 33) ได้กล่าวถึงสถาบันครอบครัว โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของพ่อ โดยกล่าวว่า พ่อเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในครอบครัวในการที่จะนำครอบครัวไปสู่ความสุขและมีอนาคตที่มั่นคง แต่เนื่องจากปัจจุบัน ครอบครัวมักประสบกับปัญหา ความกดดันต่างๆ มากมายซึ่งส่งผลกระทบต่อความสุขของครอบครัว โดยที่บางครั้ง พ่อ ก็มีส่วนในการสร้างความกดดันให้เกิดขึ้น ซึ่งจากสภาพและสาเหตุของปัญหาในครอบครัวนั้น จาก การวิเคราะห์เอกสาร บทความ และจดหมายที่มีผู้เขียนถึง ผู้จัดการรายการวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ต่างๆ ของเฉลียว บุรีภักดี (2526) พบว่า ปัญหาที่ทรมาณจิตใจรกรรยามากที่สุดที่เกิดจากการกระทำของสามีนั้น คือปัญหา การที่สามีมีภรรยาน้อย

และจากงานวิจัย ของ เฉลียว บุรีภักดี (2526 : 97) ศึกษาถึง ความบกพร่องในหน้าที่ของสามี วิเคราะห์ข้อมูลจากพ่อตัวอย่างจำนวน 100 คน พ่อทั่วไปและภรรยาอีก 84 คู่ พบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดเรื่องคู่สาวและการมีภรรยาน้อยนั้น พ่อสรุปได้ 2 สาเหตุ คือ

1) สาเหตุเกิดจากตนเอง เนื่องจากมีอาชีพที่ต้องคบหาสมาคมกับคนมาก บางทีก็มีเพื่อนแนะนำให้รู้จักกับผู้หญิง นอกจากนั้น ในการทำงานก็มีส่วนสำคัญเนื่องจากเกิดความใกล้ชิด เลยมีส่วนทำให้เกิดความสนิทสนมกันได้ง่าย

2) สาเหตุเกิดจากภรรยา เนื่องจากความไม่เข้าใจกัน หรือไม่ได้อยู่ด้วยกันทำให้ต้องห่างเหินกับภรรยา และเกิดความว่าเหวนำไปสู่ความสนใจในหญิงอื่น

โดยนอกจากสาเหตุดังกล่าวที่นำไปสู่ปัญหาความสนใจในหญิงอื่นแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นอีกอันได้แก่ ความรำคาญในตัวภรรยาเนื่องมาจาก ความขี้ระแวง รำคาญต่อคำถาม การกระแนะกระแหน และท่าทีประชดประชันของภรรยา อันเป็นการสร้างความไม่พึงพอใจให้สามี ทำให้ผู้สามีต้องออกไปหาความสบายใจนอกบ้านจะได้ห่างไกลจากเสียงบ่นของภรรยา สาเหตุต่างๆ ดังกล่าว ล้วนทำให้สามีและภรรยาเห็นห่างกันทั้งกายและใจ

งานของ มนทิพ ดาราศรีศักดิ์ (2527 : 78-79) ศึกษาเรื่อง "มูลเหตุจูงใจในการฆ่าสามี" โดยศึกษาจากผู้ต้องขังในทัณฑสถานหญิง พบว่า ผู้ต้องขังหญิง ร้อยละ 72.46 ไม่ยอมรับการมี

ภรรยาหลายคนของสามี มีเพียงร้อยละ 24.64 ขอมรับได้หากสามียังรับผิดชอบและปฏิบัติต่อตนเองเหมือนเดิม นอกจากนั้น จากการศึกษาถึงการมีภรรยาหลายคนของบิดาของผู้ต้องขัง พบว่าร้อยละ 63.77 มีภรรยาหลายคน ซึ่งจากการที่บิดามีภรรยาหลายคน มีส่วนทำให้ผู้ต้องขังบางส่วนไม่พอใจ และไม่ยอมรับการมีภรรยาหลายคนของสามี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิงดังกล่าว ให้เหตุผลของการไม่ยอมรับการมีภรรยาหลายคนของสามี ว่า การที่สามีมีภรรยาใหม่ หรือปันใจไปให้หญิงอื่น แสดงว่า ตนเองไม่มีค่าสำหรับสามีอีกต่อไป ซึ่งหมดคุณค่า และความหมายของชีวิตสมรสไป ความรู้สึกและความเห็นดังกล่าวนี้ เป็นความรู้สึกเช่นเดียวกับหญิงไทยทั่วไป ซึ่งต้องการเป็นภรรยาที่สามีเข้าใจ และเห็นใจ

ในการศึกษาของ รุจิรา อุณวาทพานิช (2527) (อ้างใน อัจฉรา อักษรวิทย์, 2529 : 10) ศึกษาเรื่อง "ปัญหา สาเหตุ ความไม่ต้องการบุตรของผู้ป่วยสตรีกรรม โรงพยาบาลราชวิถี" โดยในจำนวนมารดาที่ไม่ต้องการบุตรจำนวนทั้งสิ้น 38 รายนั้น พบว่า 78.95 % มีภาวะเป็นมารดานอกสมรส ซึ่งหมายถึงการอยู่กินกับสามีโดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส มาอยู่ด้วยกันเฉยๆ และไม่มีพิธีแต่งงาน โดยจากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่าสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความไม่ต้องการบุตรนั้น เป็นผลมาจากการที่สามีมีภรรยาใหม่โดยไม่รับผิดชอบ จากงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าการเป็นมารดานอกสมรส ซึ่งไม่ได้จดทะเบียนสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้สามีไม่มีข้อผูกพันใดๆ จึงทำให้เกิดการละทิ้งไปมีภรรยาใหม่ได้โดยง่าย โดยที่ภรรยาทั้งหมดตกอยู่กับมารดานอกสมรส

จากงานของ วันทนี วาสิกะสิน (2526) (อ้างใน อัจฉรา อักษรวิทย์, 2529 : 11) เรื่อง "ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์" พบว่า การทอดทิ้งบุตร มีสาเหตุมาจากการที่มารดามีภาวะเป็นมารดานอกสมรส โดยเงื่อนไขสำคัญของการเป็นมารดานอกสมรสเกิดจากการตั้งครรรค์กับฝ่ายชายที่มีคู่สมรสอยู่แล้ว

จึงอาจกล่าวได้ว่าความแตกร้างในครอบครัว และปัญหาความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้มารดานอกสมรสเกิดความรู้สึกวิตกกังวลต่อการที่จะต้องรับผิดชอบบุตรในครรภ์แต่โดยลำพังนั่นคือ สาเหตุหนึ่งของความไม่ต้องการบุตร แสดงให้เห็นว่า การที่ชายไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการตั้งครรรค์นั้น เป็นส่วนผลักดันให้หญิงต้องเผชิญกับปัญหาต่างๆ ที่ตามมา และทางออกของมารดานอกสมรสส่วนใหญ่นี้ คือการทำแท้ง ซึ่งหากไม่สามารถกระทำได้ก็จะทอดทิ้งบุตรไว้ในโรงพยาบาล นำไปสู่ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง กลายเป็นปัญหาสังคมในเวลาต่อมา

Alan Booth , David Johnson (1983) (อ้างใน บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531 : 20) ได้ อธิบายถึง คุณภาพชีวิตลุ่มรสต่ำ สามารถพิจารณาได้จากการมีระดับของการปรับปรุงตัวต่ำ ความ พึงพอใจต่ำ ไม่มีความสุขในความสัมพันธ์ต่อกัน รวมถึงการทำหน้าที่อย่างไม่เพียงพอของคุณสมรส แต่การมีคุณภาพชีวิตที่ต่ำไม่จำเป็นต้องมีความสำคัญที่จะนำไปสู่การหย่าร้าง อาจแยกกันอยู่ หรือ การละทิ้งซึ่งรวมถึงการที่ชายไปมีหญิงอื่น

จากงานวิจัยของ บงกช เศวตามร์ (2533) เรื่อง "การสร้างความเป็นจริงทางสังคมของ ภาพยนตร์ ไทย:กรณีตัวละครหญิงที่มีลักษณะเบี่ยงเบน ปีพ.ศ.2528-2530" ได้กล่าวถึง "เมียน้อย" ไว้ว่า เมียน้อยถือเป็นเรื่องธรรมดาของลักษณะครอบครัวไทยสมัยโบราณ และอาจถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติแบบไทยๆ ไปแล้ว แม้ว่าในปัจจุบันบรรทัดฐานของสังคม ผู้ชายจะแต่งงานกับผู้หญิง เพียงคนเดียว แต่ผู้ชายไทยหลายคนก็ยังมีเมียน้อย

โดยในสมัยโบราณนั้น รูปแบบของการมีเมียน้อยอยู่บนพื้นฐานหลายประการ บ้างก็จำเป็นต้องมีเพราะเจ้านายพระราชทานหรือประทานให้ บางครั้งก็เพราะฝ่ายหญิงหวังจะพึ่งพา อาศัยฝ่ายชายไม่ว่าจะในเชิงเศรษฐกิจ หรือสังคม แต่ก็มีบ้างที่เกิดขึ้นเพราะความต้องการทางเพศ แต่ไม่ว่าชายผู้นั้น จะมีเมียน้อยสักกี่คนก็จะต้องนำเข้ามาอยู่ในชายคาเรือนเดียวกัน

และจากงานของ พิทยา ว่องกุล (2529) (อ้างใน บงกช เศวตามร์ , 2533 : 61) เรื่อง "สังคมคนมากเมีย" กล่าวถึง พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง " ความผิดเมีย" ก็ได้ให้ความเห็นในเชิงบวกกับการมีเมียน้อยไว้ด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะในด้านสุขภาพของผู้ชาย

" ผู้ชายมีภรรยาหลายคน เปลี่ยนผลัดเวียนวนไปด้วยภรรยาเป็นอันมาก ก็ไม่ระสุม ความโลโครก ถ้าภรรยาเป็นคนดีไม่มีโรคทุกคนแล้ว ผู้ชายก็ไม่มีโรคป่วยไข้แต่ไม่เป็นเหตุให้หญิงมี โรค ฝ่ายหญิงถ้าคบชายหลายคนปะปนไปก็เป็นทีระสุมความโลโครก เป็นเหตุให้เกิดโรคขึ้นใน ตัวแล้วก่อเหตุให้ชายที่มาสมคบด้วยกับตัวมีโรคด้วย "

"... ถ้าหากว่าผู้หญิงคบชายสองสามสี่ปะปนมาอยู่ หากจะมีบุตรขึ้นมา เมื่อบุตรเกิดมา แล้วจะใครรู้จักบิดาโดยอย่างยิ่งจนมารดา ไม่อาจชี้ตัวบิดาของบุตรนั้นให้เป็นอันแน่ได้"

" ข้อเหตุก็ตรงขวางอย่างเช่นเป็นแกทหญิงนั้นไม่มีในตัวชาย ถ้าไม่ให้มันอยู่การนั้นไม่เป็นของ เป็นทางที่จะบุตรเกิดอีก จึงตั้งกฎหมายว่า ชายจะมีภรรยามากมายเท่าไรถ้าอาจสามารถจะเลี้ยง ได้แล้วก็มีได้ แต่หญิงถ้าได้ยอมเป็นภรรยาชายผู้หนึ่งแล้ว ถ้าชายนั้นยังไม่ตายหรือไม่ยอมหย่า แลไม่มีเหตุซึ่งจะให้ขาดจากผัวเมียกันแล้ว จะไปคบชายอื่นไม่ได้ "

จากแนวความคิดดังกล่าวมีผู้ชายสมัยใหม่ผู้ซึ่งชื่อเสียงจำนวนมากมารับและนำมาปฏิบัติ อย่างเปิดเผย ดังเช่น ประเทือง เอมเจริญ (ศิลปินมีเขียนาม) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการมีเมียน้อยว่า " เรื่องเช็ทส์เป็นหัวใจของชีวิต ถ้าเมื่อไหร่เช็ทส์อ่อนลง ประสิทธิภาพในการทำงานจะอ่อนลงด้วย ทันที ดังนั้น เรื่องเช็ทส์คือเพาเวอร์ของชีวิต "

นอกจากนั้น เด็กกอ (เจ้าของร้านลูกชิ้นหมูชื่อดังของนครปฐม) ความดังของเด็กกอไม่ใช่ เพียงทำลูกชิ้นหมูให้อร่อย แต่เพราะความที่เขามีความสามารถมีเมียได้ถึง 7 คนและอยู่ร่วมบ้าน เดียวกัน โดยเด็กกอ ได้ให้ทัศนะต่อผู้หญิงไว้ว่า " การแต่งงานของผู้หญิง เมื่อเข้ามาแล้วมันออก ยาก เลิกกับผัวมาอยู่คนเดียวก็ต้องอยู่คนเดียวให้ได้ตลอด ถ้าไปหาคนใหม่ ใครเขาจะเอา อย่างดี ก็เป็นเมียน้อยเขา ถึงจะเป็นเมียหลวง เราก็ไม่มีอะไรให้มันใจว่า ผู้ชายเขาจะมีเราคนเดียว" และ เหตุผลรวมทั้งปรัชญาชีวิตที่ช่วยให้เขาสามารถดูแลเมียทุกคนได้นั้น เด็กกอกกล่าวว่า " ผู้ชายเรา ถ้า ลองไม่กินเหล้า สูบบุหรี่ ทำงานเอาจริงเอาจัง ผู้หญิงคนไหนก็ยากอยู่ด้วยทั้งนั้น เขาอยู่แล้วเขา สบายใจ ส่วนเรื่องเจ้าชู้ก็ต้องยอมรับให้ได้ว่า เป็นธรรมชาติของผู้ชาย ผู้ชายมีธรรมชาติเจ้าชู้เป็นผู้ ทำและเป็นเจ้าของ เมื่อเรามีธรรมชาติเป็นเจ้าของ ผู้หญิงอยู่กับเราก็คน เราเลี้ยงดูเขาได้ และไม่ ทำให้เขาลำบาก และก็ช่วยกันทำมาหากิน ... ซึ่งถ้าทำกับเขาดีที่สุດอย่างนี้แล้ว เขาไม่อยู่กับเราก็ ตามใจเขา ต้องปฏิบัติตัวต่อพวกเขาอย่างสม่ำเสมอ ทำให้พวกเขาเชื่อมั่นว่าผมรักเขาจริง ไม่ทอด ทิ้ง เป็นการลดความเครียดภายในบ้านไปในตัว "

แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีผู้ชายอีกเป็นจำนวนมาก ที่มีเมียน้อยแอบซ่อนไว้ให้พ้นจากสายตาของ เมียหลวงไม่ได้เปิดเผยและอยู่ร่วมกันอย่างตัวอย่างที่ยกมาดังกล่าว เมียน้อยถือเป็นเรื่องหนักอก ของเมียหลวงมาแต่ไหนแต่ไร ดังนั้น จึงมีการแบ่งเมียน้อยออกเป็นกลุ่มย่อยต่างๆ ด้วย (เต็มศิริ บุญยสิงห์, 2528 : 195) (อ้างใน บงกช เศวตามร์ , 2533 : 64) ซึ่งแฝงทัศนคติในเชิงลบต่อเมียน้อยไว้อย่างเต็มเปี่ยม สังเกตได้จากการใช้คำเปรียบเทียบกับต่างๆ เช่น

1.บ้านเล็กประเภท "ปลิง" เกาะเพื่อดูดเลือดเขาไปทั้งตัว ประเภทนี้หมดเลือด ปลิงก็ปล่อย บางที่ได้เลือดพอกก็ปล่อย แล้วไม่ไปหาคนที่ถูกใจ ประเภทนี้มักจะเกิดกับตาแก่ที่อยากมีเมียน้อย ลาว แล้วตาเฒ่ามักเข้าใจที่หลัง

2.บ้านเล็กประเภทชอบสนุก ขอยืมอสังหาริมทรัพย์จากบ้านใหญ่ไปสนุกหน่อยเท่านั้น ไม่ได้จริงจังอะไร ชั่วแต่ได้ตื่นเต้น ไม่ค่อยทำพิษทำภัยให้บ้านใหญ่มากนัก ถือเป็นงานอดิเรกไม่ใช่งานหลัก

3.บ้านเล็กประเภทนางบำเรอ รับค่าจ้างประจำพอได้มีกินบ้าง ปัญญาจะหากินทางอื่นมีน้อย ขาดความถนัด ไม่รู้ว่านางบำเรอพวกนี้ดีกว่าโสเภณีหรือเปล่า

ในงานของ นภาพกรณ์ หะวานนท์ (2520 : 3)(อ้างใน เมทินี ไทยสมบูรณ์, 2536 : 30) ทำการวิจัยเรื่อง "ผลการออกไปทำงานนอกร้านของภรรยาที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัว" ศึกษาจากการสัมภาษณ์ภรรยา และการตอบแบบสอบถามด้วยตนเองของสามี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากครอบครัวที่อยู่ในคณะชุมชนคลองจั่นทั้งหมด 100 ครอบครัว ในจำนวนนี้เป็นครอบครัวที่ภรรยาไม่ได้ออกไปทำงานนอกร้าน 50 ครอบครัว และเป็นครอบครัวที่ภรรยาออกไปทำงานนอกร้าน 50 ครอบครัว

ซึ่งงานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับผลการออกไปทำงานนอกร้านของภรรยาที่มีต่อการแบ่งงานในครอบครัวและความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างสามีและภรรยาที่แสดงออกมาทั้งในด้านความคิดและพฤติกรรมของคู่สมรส โดยจากผลการวิจัยพบว่า ผลจากการออกไปทำงานนอกร้านของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว ทำให้ผู้หญิงลดการมีส่วนร่วมช่วยรับภาระในงานบ้านลง และจ้างคนให้เข้ามาช่วยงานบ้านมากขึ้น และในกรณีที่ครอบครัวไม่มีคนใช้ทำให้สามีต้องเข้ามามีส่วนช่วยภรรยามากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของสามีให้น้อยลง

จากงานศึกษาเรื่อง "เพื่อน ภรรยา และเพศสัมพันธ์นอกสมรสในประเทศไทย" อันเป็นงานวิจัยของ จันทรทิพย์ แสงเทียนฉายและคณะ (2538 : 5) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับทัศนคติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์นอกสมรส ประกอบด้วยการสนทนากลุ่มรวม 14 กลุ่มและการสัมภาษณ์ระดับลึก จากกลุ่มตัวอย่างชายและหญิงที่แต่งงานแล้ว จำนวน 47 ราย ในเขตกรุงเทพมหานครและในภาคกลางอีก 2 จังหวัดคือ ลพบุรีและกาญจนบุรี

โดยผลการวิจัยพบว่า การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสกับหญิงอื่น(ที่ไม่ใช่หญิงบริการ) ได้รับความมองต่างไปจากการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการ โดยชายและหญิงเกือบทั้งหมด ไม่ยอมรับการที่ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่หญิงบริการและถือเป็นเรื่องร้ายแรงมาก ไม่ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบันเทิง ดังเช่นการเที่ยวหญิงบริการหรือเป็นกิจกรรมที่อาจเกี่ยวเนื่องกับการสังสรรค์ในกลุ่มเพื่อนผู้ชาย

นอกจากนั้น จากการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลที่มีต่อการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรสที่มีกับหญิงอื่นที่ไม่ใช่หญิงบริการ พบว่า ปัจจัยทางการเงินมีอิทธิพลอย่างมากเนื่องจากการมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่นที่ไม่ใช่หญิงบริการนั้นมีค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสถานะทางการเงินของฝ่ายชายได้ หากฝ่ายชายมีสถานะทางการเงินที่ไม่สูงพอ

และจากการวิจัยยังพบว่า ภรรยาจะให้ความสนใจอย่างยิ่งต่อการที่สามีไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่น โดยความสนใจดังกล่าวมีสาเหตุดังนี้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่สามีไปมีหญิงอื่น ย่อมต้องส่งผลกระทบต่อทรัพย์สินเงินทองที่สามีนำไปทุ่มให้หญิงอื่น การเที่ยวหญิงบริการจะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของครอบครัว เฉพาะกรณีที่สามีเป็นชายนักเที่ยว แต่ความสัมพันธ์ที่สามีมีให้หญิงอื่นเป็นอันตรายต่อสถานะทางการเงินของครอบครัวมากกว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ระดับลึกเพศหญิงจำนวนไม่น้อยยกกล่าวว่า ตนยินดีจะเลิกกับสามี ถ้าสามียังคงส่งเสียเลี้ยงดูหญิงอื่นอย่างจริงจัง ในทำนองกลับกัน สามีอาจเป็นฝ่ายขอเลิกก่อน ถ้าชายผู้เป็นสามีนั้น ไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่นจนผูกพันเกินกว่าความผูกพันที่มีต่อภรรยา

จากหนังสือ "หมายเหตุวัฒนธรรมร่วมสมัย" ของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ (2539 : 35-42) ได้กล่าวถึง ผู้ชายที่มีเมียน้อยหรือเมียเก็บว่า ในสมัยก่อนธรรมเนียมที่ผู้ชายมีเมียมากนั้น นิยมปฏิบัติกันในหมู่มุขชั้นสูง เช่น เจ้านาย หรือขุนนาง เนื่องจากมีฐานะที่จะเลี้ยงดูภรรยาหลายคนได้

สำหรับสาเหตุที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนนั้น เนื่องมาจากเงื่อนไขทางสังคม อันได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ของบุคคล มีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป โดยที่คนในสมัยก่อนนั้น จะรู้จักกันในบริบทของครอบครัว ชุมชน หรือฐานะทางสังคมเท่านั้น แต่คนในปัจจุบันมักสร้างความสัมพันธ์ในลักษณะปัจเจกบุคคล เนื่องจากสังคมเปิดโอกาสให้ชายและหญิงมีความใกล้ชิดกันได้โดยง่าย ดังนั้นการที่ผู้ชายจะมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะการตัดสินใจเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลต่างจากอดีตที่ความสัมพันธ์ระหว่างชายและหญิงจะต้องผ่านกลุ่มเครือญาติ ชุมชน เช่น พิธีแต่งงาน ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ประกาศการเชื่อมโยงกลุ่มเครือญาติ ของทั้งสอง

ฝ่าย และในปัจจุบันนั้น มีเด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชายเดินทางจากชนบทเข้ามาเรียนในเมือง รวมทั้งยังมีแรงงานที่เข้ามาทำงานในเมืองเป็นจำนวนมาก ดังนั้น ความห่างไกลจากครอบครัว เครือญาติ จึงมีส่วนทำให้การที่หญิงและชายจะรู้จักหวนอนปลายเท้าของแต่ละฝ่ายก่อนที่จะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งนั้น เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากในสังคมปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้การที่ผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้วจะไปมีเพศสัมพันธ์กับหญิงอื่น จึงเกิดขึ้นได้อยู่ตลอดเวลา เพราะการตัดสินใจที่จะมีหรือไม่มีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล โดยไม่มีกลุ่มเครือญาติเข้ามาเกี่ยวข้อง

และในแง่ของผู้หญิงที่มาเป็นเมียชื่อนั้น สังคมไทยก็มีเงื่อนไขทางสังคมอันได้แก่ วัฒนธรรมไทยได้ปลูกฝังให้ผู้หญิงมีค่านิยมในเรื่องการแต่งงาน ว่าเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้เกิดอิสรภาพด้านการเงินของตัวเองได้ หลังจากที่พ้นอกพ่อแม่ไป กล่าวคือ ผู้หญิงจะมองความสัมพันธ์กับคู่รักของตน ในแง่ของการตั้งหลักในอนาคต ซึ่งก็คือการเป็นภรรยา หากทั้งสองมีเพศสัมพันธ์ต่อกัน ด้วยเหตุนี้จึงมีผู้หญิงหลายคนที่ต้องการความมั่นคงทางการเงิน โดยการตั้งหลักปักฐานกับคนรัก ทั้งๆ ที่คนรักของตนมีภรรยาอยู่แล้ว

ซึ่งนอกจากเงื่อนไขทางสังคมต่างๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว ฝ่ายชายก็ยังมีเงื่อนไข อันเป็นเงื่อนไขทางวัฒนธรรมที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาช้านาน โดยผู้ชายจะถือว่าการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงที่ไม่ได้มีอาชีพในการรับจ้างร่วมเพศ หรือหญิงแพศยา ย่อมทำให้ผู้หญิงคนนั้น กลายเป็นภรรยาของตน และเมื่อเป็นภรรยาก็ย่อมได้สิทธิในการได้รับการปฏิบัติจากตนในฐานะสามี ด้วยเหตุนี้จึงพบเห็นผู้ชายที่มีภรรยาอยู่แล้ว ส่งเสียเลี้ยงดูหญิงอื่นในฐานะภรรยาอยู่มากในปัจจุบัน

จากงานเรื่อง "สนิมดอกไม้" ของ อรุณ สุทธิสาคร (2539) ได้กล่าวถึง หมอเสน่ห์ ซึ่งเป็นทางออกของความปวยใจของสตรีในสังคมเมือง โดยได้อธิบายว่า แม้สังคมไทยจะก้าวไปไกลเพียงใด แต่เกือบทุกหย่อมหญ้าทุกตารางกิโลเมตรของพื้นที่ ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า "มนต์เสน่ห์" ยังคงมีอยู่ ไม่จำเพาะเพียงทุ่งนาป่าไพร ในแดนอีสานอันสืบทอดจากตำรับเขมร แถบภาคเหนือที่สืบทอดจากตำรับล้านนา แถบเมืองกาญจน์ ชายแดนพม่า จากตำรับมอญ ส่วนภาคใต้ก็จากตำรับแขก ซึ่งแม้แต่กรุงเทพฯ ก็เต็มไปด้วยหมอทำเสน่ห์เสน่ห์กลให้กับผู้คนจำนวนมาก ส่วนมากลูกค้าที่มาทำ ก็คือผู้หญิงหน้าหมองคล้ำที่บ้างก็เป็นเมียหลวงต้องการเรียกสามีกลับคืนมา บ้างก็เป็นคุณหนูเอ๊าะๆ ต้องการแย่งสามีของผู้อื่นมาเป็นของตัวเอง นอกจากนั้นก็ด้วยเหตุผลต่างๆ แต่หลักๆ ก็ไม่พ้นไปจากเรื่องของความรักที่ไม่สมปรารถนา

กิจการหมอลเล่นห์เต็มไปด้วยน้ำตา เสียใจให้ และความระทมทุกข์สุดประมาณ ไม่เลือกเพศเลือกวัย ไม่เลือกฐานะการศึกษา ไม่ว่าจะเป็ดอกเตอร์ผู้ปราดเปรื่อง คุณหญิงคุณนายรัฐมนตรี อีหนู สาวน้อย คุณยาย กรรมกร สาวโรงงาน จนถึง เศรษฐินีร้อยพันล้าน หากหักใจในเรื่องความพลัดพรากสูญเสียไม่ได้ หมอลเล่นห์ก็คือที่พึ่งที่หวังเพียงประการเดียวในการที่จะช่วยให้คนรักหวนคืนมา

แต่เนื่องจากกิจการนี้เป็นเรื่องที่ทำให้คุณให้โทษกับผู้คน จึงไม่ต้องการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้เอิกเกริกเหมือนกิจการอื่น ดังนั้นจึงไม่เคยมีผู้ใดทำสถิติจำนวนหมอลเล่นห์ รวมถึงจำนวนผู้ระทมทุกข์ที่ต้องเสียเงินให้กับหมอลเล่นห์ทั่วประเทศไว้ แต่หากลองสมมติตัวเลขว่า อัตราค่าทำเล่นห์เฉพาะกรุงเทพฯ ตกคนละ 2,000 บาท (ตัวเลขนี้ต่ำกว่าความเป็นจริง) เดือนหนึ่งมีผู้มารับบริการ 15 คน หมอลเล่นห์จะมีรายได้ตกเดือนละ 30,000 บาท รายได้ในหนึ่งปีเท่ากับ 360,000 บาท หมอลเล่นห์ 200 คน จะมีรายได้ปีละ 72 ล้านบาท ซึ่งจากการประมาณรายได้ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเป็นการประมาณที่ต่ำกว่าความเป็นจริงเนื่องจากผู้มาหาหมอลเล่นห์นั้นไม่ต่ำกว่าวันละ 2-3 คน ดังนั้น คนในกรุงเทพฯ ได้จ่ายค่าทำเล่นห์ปีละ 72 ล้านบาทเป็นอย่างน้อยโดยประมาณ สิ่งนี้คือความจริงที่น่าตระหนกของสังคมไทยในยุคปัจจุบัน

จึงอาจกล่าวได้ว่า หากผู้ชายมีความซื่อสัตย์ต่อภรรยา ไม่ออกนอกคู่ออกทางแล้ว ก็จะไม่สร้างความทุกข์ทรมานใจให้กับผู้เป็นภรรยา และการแย่งชิงจากภรรยาน้อย ซึ่งปัจจุบันมีภรรยาจำนวนไม่น้อย ที่ต้องหาทางออกทางใจ โดยการทิ้งพาหมอลเล่นห์ และจากงานของอรสม สุทธิสาคร (2539) รวมทั้งบทสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ พบว่า มีหมอลเล่นห์จำนวนมากนอกจากจะเรียกเงินจำนวนมากแล้ว ผู้หญิงที่มา ยังต้องเปลืองตัวให้กับหมอลเล่นห์อีกด้วย

จากบทสัมภาษณ์หัวหน้าศูนย์พิทักษ์สิทธิสตรี มูลนิธิเพื่อนหญิง ซึ่งปรากฏอยู่ในงานเรื่อง "สนิมดอกไม้" ของอรสม ได้กล่าวว่า คนไทยรู้จัก "หมอลเล่นห์" มานานแล้ว คนที่ไปทำเล่นห์ส่วนมากก็เป็นผู้หญิง ซึ่งสิ่งที่สังเกตพบก็คือ ผู้หญิงเหล่านี้ ไม่มีความสุขในครอบครัว โดยมีอยู่กรณีหนึ่งซึ่งเป็นชาวศรีโครม ผู้หญิงรายหนึ่งไปหาพระรูปหนึ่งที่วัดโพธิ์ ผู้หญิงก็ให้พระทำเล่นห์ เอาทองไปแปะตรงนั้นตรงนี้ แล้วกลายเป็นเรื่องขมขื่น มีการฟ้องร้องกัน ศาลชั้นต้นลงโทษ 14 ปี พระก็อุทธรณ์ แต่ศาลอุทธรณ์ยืนยัน 14 ปีเหมือนเดิม กรณีดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า ผู้หญิงนั้น คิดว่าตนเป็นคนที่ต้องปรับปรุงตัวเอง โดยไม่ได้มองไปที่รากเหง้าของปัญหาว่าเกิดจากการที่ผู้ชายไปมีภรรยาน้อย หรือ สาเหตุที่ทำให้ผู้ชายไปมีภรรยาน้อย

โดยในปัจจุบัน สื่อต่างๆ อาทิ ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ มักตอกย้ำถึงค่านิยมที่เสนอให้ผู้ชายมีโอกาสทางเพศมากกว่าผู้หญิง แม้กระทั่งเรื่องการมีภรรยาบ่อยก็ถือเป็นเรื่องของความสามารถ เป็นเรื่องของผู้ชายเก่ง ทำให้ผู้ชายมีทัศนคติทางเพศที่อยู่เหนือผู้หญิง นอกจากนี้ การอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้หญิงกับเด็กผู้ชายก็แตกต่างกัน เช่น ผู้หญิงก็ต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน ผู้ชายต้องแข็งแรงไม่แสดงความอ่อนแอ สิ่งนี้เป็นช่องว่างของความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชายให้แตกต่างกันออกไปเรื่อยๆ พอผู้ชายผู้หญิงอยู่รวมกันเป็นครอบครัวก็ยิ่งทำให้เกิดช่องว่างของความสัมพันธ์ทางเพศ ในส่วนของผู้หญิงก็ได้รับการอบรมมาอย่างนั้น ว่าต้องปรนนิบัติสามี สมัยก่อนถึงกับให้กราบผู้ชายก่อนนอน วัฒนธรรมที่ส่งลงมาแบบนี้ก็ยิ่งทำให้ผู้ชายได้เปรียบ สามารถออกคำสั่งกับผู้หญิงได้ และแม้ว่า เรื่องการมีภรรยาบ่อยของผู้ชายไทยนั้น ประเทศเรามีกฎหมายที่เรียกว่า "กฎหมายฟองเมียน้อย" คือสามีไปมีภรรยาบ่อย โดยที่ผู้หญิงที่เป็นภรรยาบ่อยก็รู้ว่าผู้ชายมีภรรยาแล้ว และยังมีความสัมพันธ์กับคนอื่นอีก อย่างนี้ภรรยาจริงๆ มีสิทธิ์ฟ้องผู้หญิงคนนั้นได้ เรียกว่า "ฟ้องละเมิดเมียน้อย" แต่ว่าต้องฟ้องหย่าจากสามีก่อน มีผู้หญิงจำนวนมากอยากจะฟ้อง แต่เนื่องจากถ้าฟ้องหย่าสามีแล้วคิดหรือว่าเขาจะไม่มีภรรยาบ่อยคนที่ 3 คนที่ 4 อีก กว่าที่ชีวิตจะตายจากกันจะต้องฟ้องเมียน้อยก็คน ด้วยเหตุนี้หากสังคมไทยไม่มีการปรับโครงสร้างครอบครัวเสียใหม่ ให้ทันสมัยกับสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยไม่มีการปรับบทบาทระหว่างสามีภรรยาหรือบทบาทของผู้หญิงผู้ชายกันใหม่ ไม่มีการสื่อสารระหว่างกันที่ดีขึ้น โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันของคนในครอบครัวยังเป็นแบบเก่าๆ แล้ว จำนวนผู้หญิงที่ต้องพึ่งพาหมอละเล่นท์ อาจเพิ่มจำนวนมากขึ้นในอนาคต รวมทั้งปัญหาด้านคุณภาพชีวิตตลอดจน การมีภรรยาบ่อยของผู้ชายก็มีมากขึ้นด้วย

และจากการสัมภาษณ์ นพ. ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตเวช ศูนย์สุขภาพจิต (อรลม สุทธิสาคร , 2539 : 278 - 282) ได้กล่าวถึงผู้ชายมีภรรยาบ่อยว่า ปัญหาเรื่องสามีมีภรรยาบ่อยในสังคมไทย มีองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้องมากมายตั้งแต่ หนึ่ง วัฒนธรรมในสังคมไทยยอมรับในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก ฝ่ายชายก็ไม่คิดว่าเป็นเรื่องซีเรียสอะไร ผู้หญิงจำนวนมากก็ต้องการที่พึ่งทางด้านเศรษฐกิจ ถ้าฝ่ายชายจะเลี้ยงเป็นภรรยาบ่อยก็ยินยอม พอทำกันเป็นแพชชั่นมันก็กลายเป็นเรื่องธรรมดา วัฒนธรรมอย่างนี้ มันเริ่มมาก่อนหน้านั้นแล้ว คือตั้งแต่เป็นวัยรุ่นก็เริ่มเที่ยวโสดเก๋ คือ การมีความสัมพันธ์ทางเพศนอกเหนือคู่สมรสของตัวเองมันเป็นเรื่องปกติ เพียงแต่ว่าการมีภรรยาบ่อยก็เป็นลักษณะที่เป็นตัวเป็นตน การที่คนส่วนมากมีความสัมพันธ์ทางเพศบนพื้นฐานของการให้บริการ หรือการมีภรรยาบ่อย มันกลายเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ผู้ชายมีการปรับตัวทางเพศน้อย ผู้ชายไทยเรียนรู้เรื่องเพศในลักษณะตามใจฉัน ดังนั้น วัฒนธรรมความสัมพันธ์ทางเพศจึงอยู่บนพื้นฐานของการซื้อขายกันได้ นำไปสู่การมีภรรยาบ่อยได้ไม่ยาก ส่วน

ประการที่สอง คือ ความเครียดของครอบครัว หมายถึง ภาวะต่างๆ ภายในครอบครัว และตามความขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างกัน ซึ่งทั้งหมดนำไปสู่ความสัมพันธ์ทางเพศที่แย่ง ดังนั้น ฝ่ายชายจึงใช้โครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วกับตัวเอง คือซื้อบริการทางเพศ หรือการมีภรรยาบ่อย

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ถือเป็นปัญหาเรื่องโครงสร้างความสัมพันธ์ของหญิงกับชายในสังคมปัจจุบัน ไม่เพียงแต่จะเป็นปัญหาของผู้หญิง หรือการเลี้ยวแปรียบของผู้หญิงเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาที่ผู้หญิงนั้น มีอำนาจในสังคมไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย ซึ่งหากจากฐานแห่งปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขแล้ว ปัญหาการที่ผู้ชายมีภรรยาบ่อย รวมทั้งปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ในครอบครัวที่ไม่ราบรื่น ก็คงจะไม่ได้มีการแก้ไข

และจากรายงานฝึกภาคปฏิบัติของกมลวรรณ เปรมวิชัย (2540) (อ้างใน กมลวรรณ เปรมวิชัย, 2541 : 16) พบว่า สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นมารดานอกสมรส เนื่องจากไม่ทราบมาก่อนว่า ผู้ชายมีภรรยาอยู่แล้ว

และจากงานวิจัยของ ฉันทชนก สายสมบัติ (2541) ศึกษาเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อ การเลือกคู่ครองของนายทหาร สังกัด บก.ทหารสูงสุด" โดยศึกษาจากข้าราชการทหารชั้นสัญญาบัตร สังกัด บก.ทหารสูงสุด ซึ่งเป็นผู้ที่สมรสแล้ว ผู้ที่ผ่านการสมรสมาแล้ว ผู้ที่หย่าร้าง และผู้ที่แยกกันอยู่ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยอาศัยแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับข้าราชการชั้นสัญญาบัตรสังกัด บก.สูงสุด จำนวน 10 ราย จากการศึกษาพบว่า ความใกล้ชิด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอันมีผลต่อการเลือกคู่ของนายทหารชั้นสัญญาบัตร สังกัด บก.ทหารสูงสุด จึงอาจกล่าวได้ว่า ความใกล้ชิดมีผลต่อการเลือกคู่ครอง ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ปัจจัยในด้านความใกล้ชิด จะมีอิทธิพลทำให้ผู้ชายที่ใกล้ชิดกับหญิงอื่น มีภรรยาบ่อยได้

จากรายงานการศึกษาปัญหาพิเศษ ตามหลักสูตรปริญญาตรี ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ของ ธิดำพร อุดทน (2541) เรื่อง "ความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อการมีภรรยาบ่อยของผู้ชายไทย" โดยศึกษาจากประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ทั้งชายและหญิง จำนวน 50 คน

จากผลการศึกษาปรากฏว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ไม่ยอมรับและตำหนิการที่ผู้ชายมีภรรยาบ่อย ซึ่งเมื่อศึกษาถึงปัจจัยทางสังคม พบว่า มีปัจจัยบางตัวอันได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส และระดับรายได้ มีผลต่อการไม่ยอมรับการที่ผู้ชายมีภรรยาบ่อย โดยพบว่า เพศหญิงจะตำหนิการที่ผู้

ชายมีภรรยาน้อยมากกว่าเพศชาย ส่วนสถานภาพสมรสนั้น พบว่า คนโสดตำหนิการที่ผู้ชายมีภรรยาน้อยมากกว่าคนที่สมรสแล้ว แต่ก็พบว่าคนโสดนั้นเห็นด้วยกับเหตุผลต่างๆ ที่ตำหนิการที่ผู้ชายมีภรรยาน้อย น้อยกว่าคนที่สมรสแล้ว และปัจจัยทางด้านระดับรายได้ พบว่า ผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำ จะตำหนิการที่ผู้ชายมีภรรยาน้อยมากกว่า ผู้ที่มีระดับรายได้สูง ในส่วนของด้านเหตุที่ทำให้ผู้ชายไปมีภรรยาน้อย ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าเกิดจากทั้งผู้ชาย และภรรยาหลง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางเพศมีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน โดยเพศชายส่วนใหญ่ จะกล่าวหาว่าเป็นเพราะภรรยาหลงมีความบกพร่องจึงทำให้ผู้ชายมีภรรยาน้อย ในส่วนของข้อปฏิบัติของสามีภายหลังที่ภรรยาหลงทราบว่าสามีมีภรรยาน้อย พบว่า ปัจจัยทางเพศ มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชน โดยเพศชายเห็นด้วยกับการที่สามีควรแบ่งเวลาให้กับภรรยาแต่ละคนอย่างเท่าเทียม ซึ่งตรงกันข้ามกับความคิดเห็นของเพศหญิงที่ว่า สามีควรแยกทางกับภรรยาคนใดคนหนึ่ง และไม่ควรให้ภรรยาทั้งคู่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ผู้ชายไทยให้ความสำคัญกับคุณค่าของสตรีน้อยเกินไป อันทำให้เกิดการมีภรรยาน้อยขึ้น

จากงานของ ปรีชา ช้างขวัญยืน (2541 : 205-210) เรื่อง " สตรีในคัมภีร์ตะวันออก " เกี่ยวกับธรรมเนียมผู้ชายมีภรรยาหลายคน ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ผู้ชายมีภรรยาหลายคนว่า ประการแรก มาจากการที่ฝ่ายชายต้องเดินทางออกไปทำงานที่อื่นเป็นเวลานาน เป็นเหตุให้ผู้ชายได้พบปะใกล้ชิดกับผู้หญิงอื่น ดังจะเห็นได้จากกฎหมายตราสามดวง ได้ระบุไว้ว่า อาชีพค้าขายถือได้ว่าเป็นอาชีพสำคัญที่ช่วยสร้างฐานะให้กับชาวอยุธยาอย่างมากโดยเฉพาะผู้ชาย ซึ่งอาชีพนี้ ทำให้ต้องเดินทางไปค้าขายที่อื่นเป็นเวลานาน และเมื่อต้องเดินทางไปค้าขายตามเมืองต่างๆ มักจะอยู่เป็นเวลานาน และรู้จักกับคนที่ติดต่อค้าขายด้วย ทำให้อาจจะได้ภรรยาตามเมืองต่างๆ ดังนั้น อาชีพที่มีเหตุให้ต้องไปค้าขายนอกบ้านนี้ ยังมีเค้าเงื่อนให้เห็นว่า เป็นเหตุให้ผู้ชายมีเมียมาก ดังจะเห็นได้จากอาชีพที่คนไทยมักสอนลูกสาวไม่ให้เลือกเป็นสามีคือ " รถไฟ เรือเมล์ ลิเก ตำรวจ " จึงกล่าวได้ว่า อาชีพที่มีเหตุให้ไปค้าขายนอกบ้าน เป็นสาเหตุหนึ่งที่เอื้อให้ผู้ชายมีเมียมาก

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคนนั้น เนื่องมาจาก ภรรยาน้อยอาจเป็นคนในบ้านของฝ่ายหญิง เช่น พี่สาว น้องสาว หลานสาว หรือ คนรับใช้ ซึ่งภรรยาน้อยในลักษณะนี้เกิดจากความใกล้ชิดเป็นสำคัญ

และนอกจากนั้น ครอบครัวที่ภรรยา เป็นแม่บ้านโดยไม่ได้ประกอบอาชีพใด ทำให้ภรรยาไม่สามารถเข้าสมาคมของสามีได้ เป็นผลทำให้ สามีมีโอกาสนอกใจภรรยาได้ เนื่องจากมีอำนาจและความเป็นอิสระมากขึ้น

จากงานของ สุกัตรา สุภาพ (2542 : 75-81) เกี่ยวกับปัญหาการหย่าร้าง ได้กล่าวถึงสาเหตุของการหย่าร้าง โดยกล่าวว่า การที่ภรรยาไม่มีอำนาจในครอบครัว เนื่องจากมีรายได้ต่ำ การศึกษาน้อย ทำให้ต้องคอยพึ่งพาสามี มีผลทำให้สามีที่มีรายได้และการศึกษาสูงกว่าต้องการที่จะให้มาตรฐานในชีวิตสูงขึ้น ซึ่งเป็นการยากที่จะใช้ชีวิตอยู่กับคู่สมรสที่มีรายได้และการศึกษาต่ำกว่า เป็นผลให้เกิดการหย่าร้างขึ้น

นอกจากนั้น ปัญหาการทอดทิ้ง ยังเป็นสาเหตุของปัญหาการหย่าร้าง โดยสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาการทอดทิ้งก็คือ การประกอบอาชีพของสามีหรือภรรยา เช่น สามีต้องออกไปทำงานในที่ห่างไกล หรือ ต้องไปๆ มาๆ ทำให้ไม่มีเวลาใกล้ชิดกับภรรยา เป็นผลทำให้สามีอาจทอดทิ้งไปหาคนใหม่

ตัวแปรและสมมติฐานในการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษา และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีภรณาน้อยของผู้ชาย โดยตัวแปรและสมมติฐานในงานวิจัยนี้ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มปฐมภูมิ แนวคิดเกี่ยวกับอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจในชีวิตสมรส ทฤษฎีความใกล้ชิด และแนวคิดเกี่ยวกับผู้ชายมีภรณาน้อย เป็นหลักในการศึกษาดังต่อไปนี้

การเลียนแบบครอบครัวและเพื่อน

จากตัวแปรการเลียนแบบครอบครัวและเพื่อนนั้นได้อาศัยทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคมเป็นแนวทางในการศึกษา โดยจากทฤษฎีนี้ Charles Horton Cooley (1854-1929) (อ้างใน กุท ขงศ์ ฤณทลบุตร, 2528 : 126) ได้อธิบายกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยอาศัยหลัก Looking - Glass Self กล่าวคือ Cooley มีความเห็นว่า ตัวตน (self) ของแต่ละบุคคลจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อบุคคลมีการติดต่อสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆ ในสังคม ทำให้เขารู้ว่าเขาเป็นใคร มีบทบาท ตลอดจนจะต้องประพฤติปฏิบัติตัวอย่างใด เปรียบได้กับการที่บุคคลมองกระจก ทำให้เขารู้ว่าเขามีลักษณะเป็นอย่างไร และจะต้องปรับปรุงตัวอย่างใด และนอกจากนั้น Cooley ยังมีความเห็นว่า การเกิดตัวตนในลักษณะตัวตนที่เป็นกระจกสองตนนี้ โดยมากแล้ว หน่วยที่สำคัญหรือเปรียบเสมือนกระจกให้กับบุคคลก็คือ สมาชิกในกลุ่มปฐมภูมิ อันได้แก่ ครอบครัว และเพื่อนสนิท

และนอกจากทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคมแล้ว การศึกษาค้นคว้านี้ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มปฐมภูมิเป็นแนวทางในการศึกษา โดยซึ่งจากงานของ William F. Whyte (อ้างใน ณรงค์ เสงี่ยมประชา, 2541 : 72-73) ได้กล่าวถึงลักษณะของกลุ่มปฐมภูมิไว้ว่าโดยทั่วไปแล้วเป็นกลุ่มขนาดเล็ก และด้วยเหตุที่เป็นกลุ่มขนาดเล็กนี้เอง ทำให้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนม มีความคุ้นเคยกันและพบปะกันโดยตรง (Face to Face) นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นลึกซึ้ง มีลักษณะเป็นส่วนตัว (Personal) และมีการติดต่อสัมพันธ์กันเป็นระยะเวลาานาน

ซึ่งจากงานของ สุพัตรา สุภาพ (2542 : 42) อธิบายถึงการขัดเกลาทางสังคมโดยผ่านครอบครัวนี้ทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยที่ทางตรงนั้นก็คือการบอกกันตรงๆ ว่าต้องทำอะไร อย่างไร เพื่อจะได้วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสม ส่วนการอบรมทางอ้อม เป็นการอบรมแบบไม่เป็นทางการ อาจจะทำให้เกิดการเลียนแบบ หรือรับเข้าไปโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นหากพ่อหรือคนในครอบครัวมีภรรยาบ่อยจึงอาจมีอิทธิพลต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัวให้เกิดการเลียนแบบการมีภรรยาบ่อยได้ ซึ่งจากทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีสมาชิกในครอบครัวมีภรรยาบ่อยมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าผู้ที่ไม่มีสมาชิกในครอบครัวมีภรรยาบ่อย

และนอกจากนั้นในงานของ สุพัตรา สุภาพ (2542 : 42) ยังได้อธิบายถึงกลุ่มเพื่อนว่ามีอิทธิพลต่อทัศนคติของแต่ละบุคคลเป็นอย่างยิ่ง เพราะบุคคลมีแนวโน้มต้องการอยู่ร่วมกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งจะอยู่ร่วมกับกลุ่มกับเพื่อนที่มีรสนิยมใกล้เคียงกัน ไม่ว่าจะในด้านความคิด การแต่งกาย หรือแบบของการแสดงออก เพื่อให้เพื่อนยอมรับตนเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม เพื่อนจึงอาจจะสอนให้บุคคลได้ทำตามกฎเกณฑ์ที่สังคมต้องการ หรือในทางตรงกันข้าม ก็อาจสอนให้ทำอะไรที่ผิดกฎเกณฑ์ของสังคมได้ ดังนั้นหากเพื่อนในกลุ่มมีภรรยาบ่อยจึงอาจมีอิทธิพลให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิดการเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีเพื่อนมีภรรยาบ่อยมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าผู้ที่ไม่มีเพื่อนมีภรรยาบ่อย

อำนาจการตัดสินใจในครอบครัว

จากงานของ Willard Waller ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจสามี-ภรรยาในการตัดสินใจต่อกิจกรรมต่างๆ ของครอบครัว (Decision-making) ซึ่งเป็นตัวชี้เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างแห่งอำนาจของสถาบันครอบครัว โดยในการศึกษาดังกล่าวนี้ ได้สร้างทฤษฎีหลักของผลประโยชน์ที่น้อยที่สุด (The principle of least interest) ซึ่งกล่าวว่า "บุคคลที่ได้รับผลประโยชน์จากคู่สมรสน้อยที่สุดจะ

มีอำนาจมากที่สุดในการตัดสินใจ" นั่นก็คือ ในฐานะของสามีที่เป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว จะมีอำนาจมากที่สุดในการตัดสินใจ (Nye and Berardo ,1973 : 301) (อ้างใน เมทินี ไทยสมบูรณ์, 2536 : 21)

จากทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศ (Theory of Gender Inequality) อันเป็นทฤษฎีในแนวทางสตรีนิยม ได้อธิบายถึงอำนาจระหว่างสามีภรรยาไว้ ซึ่งหลักสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีนี้คือ ชายและหญิงไม่เพียงมีฐานะที่แตกต่างกันในสังคมแล้ว แต่ยังมีฐานะที่ไม่เท่าเทียมกันด้วย โดยผู้ชายมักได้รับทรัพยากร อำนาจ สถานภาพทางสังคม และโอกาสที่สร้างความเป็นตัวของตัวเองมากกว่าผู้หญิง ไม่ว่าจะเป็นฐานะที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของชั้นทางสังคม เชื้อชาติ อาชีพ ชาติพันธุ์ ศาสนา การศึกษา สัญชาติ และปัจจัยอื่นๆ ที่สำคัญ (Ritzer,1988 : 295) จากทฤษฎีเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจของคู่สมรส โดยที่สามีจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของภรรยาเนื่องจากสถาบันการแต่งงานเอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจมากกว่าผู้หญิง และจากการที่ผู้ชายมีอำนาจ มีอิสระ จึงเป็นโอกาสให้ผู้ชายสามารถนอกใจภรรยาของตน

จากงานของ สุพัตรา สุภาพ(2542 : 75-76) กล่าวถึง การที่ภรรยาไม่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัว เนื่องจากมีรายได้ต่ำ ทำให้ต้องคอยพึ่งพาสามี มีผลทำให้สามีที่มีรายได้และการศึกษาสูงกว่าต้องการที่จะให้มาตรฐานในชีวิตสูงขึ้น จึงเป็นการยากที่จะใช้ชีวิตอยู่กับคู่สมรสที่มีรายได้และการศึกษาต่ำกว่า เป็นผลให้เกิดความไม่พึงพอใจและการหย่าร้างขึ้นดังนั้นจากแนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวจึงนำไปสู่สมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าภรรยามีโอกาสที่จะมีภรณาน้อยมากกว่าผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวน้อยกว่า

ความไม่พึงพอใจต่อคู่สมรส

Hawkins (1968) (อ้างใน บุญประคอง ภาณุรัตน์, 2531 : 11) กล่าวถึงความพึงพอใจในชีวิตสมรสว่า เป็นความรู้สึกเชิงอัตวิสัยในลักษณะของความสุข ความพึงพอใจ ความเพลิดเพลิน ซึ่งคู่สมรสได้รับ โดยพิจารณาจากชีวิตสมรสในแง่ต่างๆ เช่น สถานภาพทางการเงินหรือการแสดงออกเกี่ยวกับความรักความผูกพันระหว่างคู่สมรส

และจากงานของ สุพัตรา สุภาพ(2542 : 76) กล่าวถึง ความไม่พึงพอใจเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ของคู่สมรส ว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ราบรื่น นำไปสู่การหย่า

ร้าง หรือปัญหาการที่สามีนอกใจภรรยาได้ ซึ่งจากแนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่สมมติฐานที่ว่า ผู้ที่ไม่พึงพอใจในความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรมีโอกาสที่จะมีภรรยาน้อยมากกว่าผู้ที่พึงพอใจ

จากงานของ ศิริรัตน์ แอดสกูล (2540 : 77) ได้อธิบายถึงสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายมีภรรยาน้อย คือ การที่หญิงซึ่งเป็นภรรยาหลวงมีการเปลี่ยนแปลงตนเองในลักษณะที่แย่ง ภายหลังจากแต่งงาน อาทิ กลายเป็นคนจู้จี้ขี้น และปล่อยเนื้อปล่อยตัว ซึ่งหมายถึงการไม่ดูแลตนเอง แต่งตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะและวัย ทำให้ดูไม่ดีหรือล้าสมัยจนเกินไป ซึ่งจากแนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่สมมติฐานที่ว่าผู้ที่ไม่พึงพอใจในนิสัยของคู่สมรมีโอกาสที่จะมีภรรยาน้อยมากกว่าผู้ที่พึงพอใจ

และจากงานของ นภาพรณี หะวานนท์ (2520 : 3)(อ้างใน เมทินี ไทยสมบูรณ์, 2536 : 30) ได้กล่าวถึง ผลจากการออกไปทำงานนอกบ้านของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว โดยพบว่ามีส่วนสำคัญในการลดบทบาทหลักในการหาเลี้ยงครอบครัวของสามีลง ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของสามีให้มึ้น้อยลง ซึ่งจากแนวความคิดและผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่สมมติฐานที่ว่า ผู้ที่ไม่พึงพอใจต่อการทำงานนอกบ้านของคู่สมรมีโอกาสที่จะมีภรรยาน้อยมากกว่าผู้ที่พึงพอใจ

ความใกล้ชิด

จากทฤษฎีความใกล้ชิด มีข้อเท็จจริงที่ว่า คนที่อาศัยอยู่ใกล้กัน หรือทำงานด้วยกันมีแนวโน้มที่จะสมรสกัน โดยมีงานวิจัยที่สอดคล้องกันของอินท์ชนก ลายสมบัติ (2541) เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการเลือกคู่ครองของนายทหาร สังกัด บก.ทหารสูงสุด พบว่า ความใกล้ชิด เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญอันมีผลต่อการเลือกคู่ของนายทหารชั้นสัญญาบัตร สังกัด บก.ทหารสูงสุด ซึ่งจากแนวความคิด รวมถึง ผลการวิจัยต่างๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึง ปัจจัยในด้านความใกล้ชิดว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญ อันนำไปสู่การมีคู่ครองในอนาคต ดังนั้นจากทฤษฎีและผลการวิจัยดังกล่าวนำไปสู่การตั้งสมมติฐานที่ว่า ผู้ที่มีความใกล้ชิดกับหญิงอื่นมีโอกาสที่จะมีภรรยาน้อยมากกว่าผู้ที่ไม่ใกล้ชิด

เป็นสิ่งที่น่าสนใจว่า มีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้ผู้ชายไปมีภรรยาบ่อย โดยจากที่มาของปัญหา แนวความคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนวัตถุประสงค์ในการวิจัย นำไปสู่การตั้งสมมติฐาน ดังนี้

1. ชายที่มีสมาชิกในครอบครัวมีภรรยาบ่อยมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่สมาชิกในครอบครัวไม่มีภรรยาบ่อย

2. ชายที่มีเพื่อนมีภรรยาบ่อยมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่ไม่มีเพื่อนมีภรรยาบ่อย

3. ชายที่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวมากกว่าภรรยามีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่มีอำนาจการตัดสินใจในครอบครัวน้อยกว่า

4. ชายที่ไม่พึงพอใจในความสัมพันธ์ทางเพศกับคู่สมรสมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่พึงพอใจ

5. ชายที่ไม่พึงพอใจในนิสัยของคู่สมรสมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่พึงพอใจ

6. ชายที่ไม่พึงพอใจต่อการทำงานนอกบ้านของคู่สมรสมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่พึงพอใจ

7. ชายที่มีความใกล้ชิดกับหญิงอื่นมีโอกาสที่จะมีภรรยาบ่อยมากกว่าชายที่ไม่ใกล้ชิด

นิยามตัวแปร

ภรรยาบ่อย หมายถึง หญิงที่ชายเลี้ยงดูอย่างภรรยา แต่ไม่มีศักดิ์ศรีเท่าภรรยาหลวง หรือไม่ได้จดทะเบียน

การมีภรรยาบ่อย หมายถึง การที่ชายซึ่งมีภรรยาที่ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้ว ไปมีความสัมพันธ์ทางเพศกับหญิงอื่น จนถึงขั้นที่ต้องทำการสงเสียดูหรือเลี้ยงดู รวมทั้งเป็นความสัมพันธ์ที่มีระยะเวลานับถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 6 เดือน

สมาชิกในครอบครัว หมายถึง พ่อ หรือญาติพี่น้องที่เป็นผู้ชาย ทั้งที่อยู่ด้วยกันและไม่ได้อยู่ด้วยกัน

อำนาจการตัดสินใจในครอบครัว หมายถึง ความสามารถที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งมีต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ในอันที่จะทำให้ยอมตามความประสงค์ของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ ที่เกิดขึ้นในครอบครัว

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกในลักษณะของความสุข ความสบายใจ ความชอบใจ ที่บุคคลได้รับในชีวิตสมรส

ความสัมพันธ์ทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมระหว่างคู่สมรส อันเป็นรูปแบบหนึ่งในหลายๆ แบบของความรัก และถือเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุด

นิสัย หมายถึง ลักษณะนิสัยใจคอหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมาของคู่สมรส ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปภายหลังแต่งงาน อันถือเป็นลักษณะของแต่ละบุคคล

การทำงานนอกบ้าน หมายถึง การที่บุคคลมีการประกอบอาชีพหลักนอกบ้าน

ความใกล้ชิด หมายถึง การที่บุคคลสองคนมีโอกาสพักอาศัยอยู่ใกล้กัน ศึกษา ทำงานอยู่สถานที่เดียวกัน หรือติดต่อพบปะกันไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย